

Kybergrooming – nebezpečná manipulativní komunikace v online prostředí z pohledu žáků 2. stupně ZŠ

Adriana Janošová

Bakalářská práce
2018

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Adriana Janošová**
Osobní číslo: **H150281**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Kybergrooming – nebezpečná manipulativní komunikace v online prostředí z pohledu žáků 2. stupně ZŠ**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociální komunikace, online komunikace a kybergroomingu.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

KONEČNÝ, Štěpán. Fenomén lhaní v prostředí internetu. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5488-2.

KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v e-komunikaci. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.

KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada, 2014. Psyché. ISBN 978-80-210-7527-6.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **22. listopadu 2017**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2018**

Ve Zlíně dne 22. listopadu 2017

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 6.3.2018

..... Jamesová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku rizikové on-line komunikace a seznamování s neznámými lidmi v prostředí internetu z pohledu žáků 8. a 9. ročníku 2. stupně ZŠ. Zabývá se tedy novým internetovým jevem zvaným kybergrooming. Teoretická část bakalářské práce se nejprve zabývá vymezením pojmu kybergrooming, etapami, oběťmi a pachateli kybergroomingu. V dalších částech je věnována pozornost sociálním sítím, jejich prostřednictvím může útočník také navázat kontakt s potenciální obětí.

Klíčová slova: kybergrooming, on-line komunikace, pachatelé, oběti, sociální síť.

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on the issue of risk online communication and acquaintance with unknown people in the Internet environment from the point of view of pupils of 8th and 9th grade of elementary school. It is becoming a new internet phenomenon called cybernetic. The theoretical part of the bachelor thesis deals first with the definition of cybernetics, stages, victims and cybercriminals. In the next sections attention is paid to social networks and their attacker can also establish contact with a potential victim.

Keywords: cyber grooming, on-line communications, offenders, victims, social networks.

Poděkování, motto a čestné prohlášení, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická, nahraná do IS/STAG jsou totožné ve znění:

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 KYBERGROOMING	12
1.1 PROFIL OBĚTI KYBERGROOMINGU	13
1.2 PROFIL ÚTOČNÍKŮ KYBERGROOMINGU	14
1.3 FÁZE KYBERGROOMINGU	15
1.3.1 Příprava kontaktu	15
1.3.2 Kontaktování oběti	16
1.3.3 Příprava na osobní schůzku.....	18
1.3.4 Osobní schůzka	18
1.4 PRÁVNÍ RÁMEC KYBERGROOMINGU	19
1.5 PŘÍPADY KYBERGROOMINGU V ČR	20
2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ	21
2.1 VIRTUÁLNÍ IDENTITA	22
2.2 VIRTUÁLNÍ VZTAHY	24
2.3 SPECIFIKA ON-LINE KOMUNIKACE	25
2.4 SEXTING A ON-LINE VYDÍRÁNÍ	26
3 PREVENCE RIZIKOVÉ KOMUNIKACE.....	28
3.1 PRIMÁRNÍ PREVENCE NA ÚROVNI ŠKOLY	28
3.2 PREVENTIVNÍ PROJEKTY	30
3.2.1 E-bezpečí.....	30
3.2.2 Seznam se bezpečně.....	30
3.2.3 Dětské krizové centrum.....	31
3.3 DIGITÁLNÍ RODIČOVSTVÍ – PREVENCE.....	31
4 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ.....	33
4.1 RANÁ ADOLESCENCE.....	33
4.2 PROCES SOCIALIZACE	34
4.2.1 Rodina	35
4.2.2 Vrstevnická skupina	35
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
5 METODOLOGIE VÝZKUMU.....	38
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	38
5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	38
5.3 VÝZKUMNÁ METODA	39
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	40
6 ANALÝZA DAT.....	41

7	INTERPRETACE DAT A SHRUTÍ VÝZKUMU.....	48
8	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	54
	ZÁVĚR	55
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	56
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	61
	SEZNAM OBRÁZKŮ	62
	SEZNAM TABULEK.....	63
	SEZNAM GRAFŮ	64
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65
	PŘÍLOHA P II: TABULKY – ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ ČETNOST.....	72

ÚVOD

Problematika sociálních sítí je v současné době stále aktuálním tématem. Sociální sítě jsou v posledních letech nejrozšířenější komunikační platformou, která svým uživatelům zprostředkovává možnosti zábavy, sebeprezentace, komunikace s přáteli či seznamování se s úplně neznámými lidmi. Otázkou však je, zdali jsou sociální sítě skutečně tak výjimečným místem, v němž lze všechno rychle a jednoduše prožít, bez toho aniž by uživatelé, byli nějakým způsobem ohroženi či vystaveni újmě. Jak již jsme naznačili, naše bakalářská práce se bude zabývat problematikou sociálních sítí a s nimiž souvisejícími riziky, které představují hrozbu zejména pro dospívající jedince, a to z důvodu, že v on-line prostředí tráví většinu svého volného času. Centrem našeho zájmu je poměrně nový internetový jev zvaný kybergrooming, který souvisí s on-line seznamováním a komunikací s neznámými lidmi. Motivací k výběru tohoto tématu byl náš osobní zájem o problematiku sociálních sítí, které pro mnohé dospívající jedince mohou být bezesporu lákavé. Sociální sítě umí nejen uspokojit mnohé potřeby svých uživatelů, ale zároveň umí odstranit jejich zábrany či stud, které jim brání naplno využívat jejich funkce. Jinými slovy, lze říci, že mnohdy ve virtuálním prostředí mohou ztrácet schopnost obezřetnosti. Zejména člověk, který žádost o přátelství od neznámé osoby schválí a naváže s ní komunikaci, se tak může stát obětí manipulace od fiktivního přítele, který ve skutečnosti být přítelem nemusí. Internetový jev kybergrooming jsme si vybrali jednak z důvodu, že se jedná o nový druh rizikového on-line chování a donedávna jsme sami neměli ponětí, že existuje.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V rámci první kapitoly se budeme věnovat charakteristikám kybergroomingu, jeho jednotlivým fázím, obětem a pachatelům. Ve druhé kapitole se zaměříme na sociální sítě, problematiku sdílení osobních údajů a mimo jiné virtuální identitu. Třetí kapitola bude věnována prevenci kybergroomingu a zmíníme se i o preventivních projektech v České republice, zabývajících se kybergroomingem. Ve čtvrté závěrečné části popíšeme specifika období dospívání, jakožto období experimentace s virtuálními vztahy, v němž se mění vztahy dospívajících k rodičům a naopak se začínají upevňovat vztahy s vrstevníky.

Praktická část bakalářské práce bude věnována metodologii výzkumu. Hlavním cílem je zjistit informovanost žáků 8. a 9. ročníků ZŠ o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu. Mimo jiné nás také zajímá, zda se dospívající chovají v prostředí internetu obezřetně. Sběr dat je proveden dotazníkovým šetřením.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 KYBERGROOMING

V rámci první kapitoly bakalářské práce se budeme zabývat, jedním z nejnebezpečnějších internetových jevů, tzv. kybergroomingem, jenž se v posledních letech značně rozšířil v on-line komunikačních prostředích a představuje riziko zejména pro dospívající jedince, z důvodu jejich přirozené potřeby navazovat vzájemné mezilidské vztahy.

Termín grooming v českém významu znamená „sebezdokonalování“. Souvisí s negativní činností, která se váže na různé atributy, zejména chat grooming a v souvislosti s naším tématem na tzv. cyber grooming (Kopecký, 2007, s. 17). Grooming je termín, zahrnující několik druhů manipulativního chování (Hulanová, 2012, s. 52).

Kybergrooming lze vymezit dle Kopeckého a Szotkowski (2015, s. 36) jako: „chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce.“ Během osobní schůzky může dojít k fyzickému napadení oběti a v neposlední řadě i k jejímu pohlavnímu zneužití. Mezi další následky kybergroomingu patří, zneužití oběti pro dětskou prostituci či k výrobě dětské pornografie. Kožíšek a Písecký (2016, s. 72) uvádí, že oběť může být zneužita dokonce i k terorismu.

Útočník se snaží oběť přimět k různým sexuálním aktivitám, realizovaným prostřednictvím webkamery. Mezi tyto aktivity patří sexuální sebeuspokojování dítěte či přihlížení k sexuálnímu uspokojování útočníka (Hulanová in Krčmářová a kol., 2012, s. 93).

Jinými slovy lze říci, že se jedná o způsob psychické manipulace, která je realizována prostřednictvím moderních technologií, např. internetem a mobilními telefony. Její délka záleží na způsobu, jakým útočník s obětí manipuluje a na její důvěřivosti. Probíhá zhruba 3 měsíce, avšak může trvat i delší dobu. Je vhodné uvést i případy, kdy útočník s obětí manipuloval 2 roky, teprve až poté s ní uskutečnil osobní setkání a tam ji případně zneužil.

Kybergrooming vzniká na základě synchronní a asynchronní komunikace. Vyskytuje se na různých komunikačních platformách, např. sociální sítě, instant messengery, Skype a internetové seznamky. Útočníci také rádi navštěvují portály zaměřené na trávení volného času, k hraní on-line her a v neposlední řadě i portály s inzercí, jejichž prostřednictvím nabízí nezletilým uživatelům možnosti kariéry či přivýdělku, zejména v oblasti modelingu, které pro ně mohou být bezesporu lákavé (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 36-37).

1.1 Profil oběti kybergroomingu

Nejčastějšími oběťmi kybergroomingu jsou děti a mládež, kteří tráví nadměrné množství volného času na instant messengeru, sociálních sítích a v jiných on-line komunikačních prostředích, jejichž prostřednictvím navazují virtuální vztahy s druhými lidmi a hledají si mezi nimi nové kamarády. Z hlediska věku jsou oběti nejčastěji ve věkovém rozmezí od 11 do 17 let (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 37).

Stejným způsobem věkovou kategorii obětí vymezuje i Kožíšek a Písecký (2016, s. 77). Choo (2009) uvádí, že pokud jde o věk a pohlaví, většina obětí sexuálních útoků, jsou pubertální dívky, nejčastěji ve věku od 13 do 17 let. Předškolní děti obou pohlaví jsou také oběťmi zneužívání. Sexuální zneužívání během dětství vytváří dlouhodobé problémy, projevující se závažnými problémy s duševním zdravím, poruchy chování a závislostí.

Závažnost důsledků sexuálního zneužívání se odvíjí od délky a věku konkrétní oběti. Pokud se obětí stal jedinec mladšího věku, lze předpokládat vážnější následky, které nepříznivě ovlivňují psychické zdraví člověka. Dochází i k narušení vztahu k sobě samému či k ostatním a může být ovlivněn jejich budoucí sexuální život (Hulanová, 2012, s. 56).

Typologie obětí kybergroomingu (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 37):

- a) *Děti s nízkou sebeúctou nebo nedostatkem sebedůvěry* – snáze je útočník jak po fyzické tak i psychické stránce izoluje.
- b) *Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi* – vyznačují se absencí svých rodičů, hledají za ně náhradu.
- c) *Děti naivní a přehnaně důvěřivé* – jsou otevřené komunikaci s neznámými lidmi, problémově rozpoznávají rizikovou komunikaci.
- d) *Adolescenti/teenageři* – zajímá je oblast lidské sexuality, rád o ní hovoří.

Z výzkumu na sociální síti Lidé.cz z roku 2013 bylo zjištěno, že oběťmi kybergroomingu bylo celkem z 833 případů, 44% chlapců a 56% dívek. Nejčastějšími oběťmi ve skupině dívek byly dívky s blond vlasy ve věku od 13-14 let. Pouze ve 3 % procentech případů byly oběti oslovené, aniž by měly na svém profilu zveřejněnou fotografii. Naopak v 28 % případů, byli osloveni chlapci, kteří na svých profilech měli zveřejněné částečně odhalené fotografie. Oběti se vyznačovali různorodými zájmy a tématy jako např. pocit samoty, snaha najít si internetového kamaráda či skupinu lidí se společnými zájmy (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 77).

1.2 Profil útočníků kybergroomingu

Útočníci jsou různorodou skupinou, kterou tvoří lidé s vysokým i nízkým sociálním statutem (např. učitelé, právníci, policisté). Pachatelé jsou často známí oběti, jako blízcí rodinní přátelé či přímo rodinní příslušníci v rodinách dětí, kteří své oběti mohou znát i v reálném životě. V 85% - 95% případů sexuálního zneužívání dětí byl pachatelem někdo, koho dítě dobře znalo a často na něm bylo životně závislé (Choo, 2009).

Většinou jsou pachateli lidé, kteří dosud nebyli za své sexuální útoky trestáni. Méně početnou skupinou jsou recidivisté, kteří již za své sexuální útoky vůči mladým objektům byli někdy odsouzeni (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 38).

V současné společnosti existuje mnoho stereotypních pohledů na to, kdo může a nemůže být pachatelem sexuálního či komerčního zneužívání. Lidé často přehlíží skutečnost, že i obyčejní a nenápadní lidé se mohou stát pachateli. V pohledu médií a široké veřejnosti jsou pachatelé spojováni výhradně s pedofilní orientací (Hulanová, 2012, s. 57).

Dle MKN-10 (2018, s. 242) se pedofilie považuje za jednu z forem sexuální preference. Patří do skupiny tzv. parafilii v objektu, které Weiss (2017, s. 97-100), označuje za poruchy sexuální motivace. Pedofilové se orientují na prepubertální objekty (dívky a chlapce), ve věkovém rozmezí od 5 do 12 let, z důvodu jejich fyzické nezralosti (např. absence prsou, ochlupení). Pedofilové často vykonávají profesi, díky níž mohou být v kontaktu s dětmi (např. učitel, skautský vedoucí), proto nejsou společností podezírání.

Dědková (in Ševčíková a kol., 2014, s. 89-90) se zabývá výsledky amerického výzkumu National Juvenile Online Victimization, které vyvrací mnohé mýty o pachatelích kybergroomingu. Výzkum uvádí, že nejčastějšími oběti byli v 75% mladší adolescenti, ve věku od 13 do 15 let. Pouze v 1% byla nejmladší oběť 12- ti letá. Autorka tedy konstatuje, že se pachatelé orientovali na dospívající jedince. Jejich sexuální preferenci nazývá hebefílií, která dle autorky není poruchou, z důvodu jejich preference sexuálně vyvrážděných jedinců. Hebefilem je muž, jenž se orientuje na dospívající dívky se znaky pohlavního dospívání. Opakem je efebofilie, která se vyznačuje orientací mužů na dospívající chlapce se znaky pohlavního dospívání (Weiss, 2017, s. 109). Nejčastějším útočníkem na sociální síti Lidé.cz byl člověk, ve věkovém rozmezí od 17 do 34 let. Někteří útočníci na profilových byli online v průběhu celého dne. Průměrná doba založení profilu byly 3 měsíce, nejčastěji uváděným věkem bylo 16 let (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 78).

1.3 Fáze kybergroomingu

Na úvod této podkapitoly je vhodné nastínit chování kybergroomera, jakým způsobem se chová v jednotlivých fázích kybergroomingu. Kybergroomer je specifický svou přílišnou trpělivostí a přátelskostí vůči oběti. Před tím než si dovolí oběť oslovit se zájmem o osobní schůzku, nejprve se snaží s ní navázat vzájemný důvěrný vztah. Velmi rád hovoří o významu skutečné lásky a snaží se oběť přesvědčit, že tento vztah bude pokračovat i v reálném životě (E-bezpečí, 2008).

Nyní si uvedeme základní fáze kybergroomingu, prostřednictvím kterých, útočník s obětí dlouhodobě psychicky manipuluje, přičemž využívá různé techniky. Útočník jednak usiluje o vytvoření přátelského vztahu s obětí, na základě něhož se následně snaží získat důvěru vybrané oběti (Szołkowski, Kopecký a Krejčí, 2013, s. 54).

Kopecký a Szołkowski (2015, s. 39) vymezují čtyři hlavní fáze kybergroomingu: příprava kontaktu, navázání kontaktu s obětí, příprava osobní schůzky a její uskutečnění.

1.3.1 Příprava kontaktu

V rámci přípravy kontaktu Kopecký a Szołkowski (2015, s. 39-40) uvádí, že si v první fázi útočník připravuje veškeré podmínky, nezbytně nutné k úspěšné manipulaci s obětí. Jednou z těchto podmínek je vytvoření falešné identity útočníka, kterou si vytvoří na základě nepravdivých osobních údajů (např. jméno, věk, fotografie obličeje). Svůj věk si záměrně útočník upravuje z jednoho prostého důvodu, protože v porovnání s věkem oběti je podstatně starší. Útočník využívá dvě formy falešných identit:

- a) **Statická identita** – jedna (univerzální) falešná identita, jejichž prostřednictvím, útočník kontaktuje potenciální oběti, např. profilový účet na Facebooku.
- b) **Dynamická identita** – útočník si identitu upravuje dle potřeby, záměrně si mění svoje osobní údaje a komunikuje s více oběťmi najednou, vždy si však musí pamatovat, jaké informace jednotlivým obětem sdělil, jelikož si je může jednoduše zaměnit.

Útočník také často vystupuje pod tzv. falešnou autoritou, což není fyzická osoba, ale představitel nějaké firmy (např. ředitel). Svým potenciálním obětem obvykle nabízí cokoli, z čehož by mohli mít nějaký užitek. Někdy i útočníci předstírají, že je jejich zájmem prostřednictvím financí pomáhat dětem ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Kožíšek a Písecký (2016, s. 41) uvádí, že k vytvoření fiktivních profilů obvykle využívají fotografie skutečných lidí, které získali z jejich vykradených profilových účtů. Také disponují obsahem, který získali od svých předchozích obětí (např. fotografie, videa) a mimo jiné se prezentují prostřednictvím podezřelých jmen či přezdívek. Dalším krokem útočníka tzv. tipování oběti, které spočívá v prohlížení profilů (fotografií) oběti či různých diskuzí, jejichž prostřednictvím si útočník vybírá své potenciální oběti. Oběť si vybírá na základě určitých kritérií: věk, bydliště, zájmy (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 72-79).

1.3.2 Kontaktování oběti

Ve druhé fázi se útočník snaží oběť kontaktovat a vytvořit s ní vzájemný vztah. Využívá k tomu nejrůznější techniky, zejména efekt zrcadlení, založený na sdělování informací útočníkovi s cílem napodobit oběť. Ve chvíli, kdy se oběť svěří o svých pocitech či problémech, útočník reaguje jako její zrcadlový odraz a snaží se ji utvrdit v přesvědčení, že mají stejné problémy či pocity. Může jej využít i v oblasti fiktivních společných zájmů či názorů na různá témata a snaží se tak navodit jejich vzájemnou sounáležitost (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 40).

Ukázkový příklad zrcadlení (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 79):

A: „ahoj, jak se máš, promiň, že otravuju, ale jsi krásná“

B: „jé díky, ty taky“

A: „nejsi náhodou z Plzně?“

B: „jak to víš, ty taky?“

A: „si piš, jakou posloucháš hudbu?“

B: „poslouchám Woodkida, ale nevím, jestli to znáš“

A: „Woodkida? Fakt, to je můj nejoblíbenější zpěvák!“

B: „neznám moc lidí, co ho poslouchá“

A: „kolik ti je vůbec let, mně je 14“

B: „fakt? mně taky“.

Dalším krokem útočníka je profilová oběti, v rámci něhož si útočník vytváří profily svých obětí na základě zjištěných údajů a informací o konkrétních obětech. Proces získávání informací Kopecký, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 36) označuje za tzv. phishing, konkrétně se jedná o soubor technik zaměřených na získávání osobních údajů oběti (např. telefonní číslo). Manipulace útočníka s obětí je závislá na množství informací, kterému oběť sama o sobě poskytla. S obětí může snadněji manipulovat, pokud má o ní dostatek informací. Informace získává prostřednictvím falešné identity, nebo od přátel konkrétních obětí.

K vytvoření co nejužšího vztahu s obětí využívá techniku vábení a uplácení. Kopecký, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 37) ji označuje za tzv. luring, neboli uplácení oběti v podobě hmotných či finančních dáreků. Zasláním dáreků si útočník ověřuje osobní údaje oběti. Kožíšek a Písecký (2016, s. 74) uvádí, že se oběť snaží zmanipulovat k zaslání intimních materiálů za tzv. odměnu, v podobě např. dobítí kreditu a vstupenek na koncert.

Dalším krokem útočníka je zavádění sexuálního obsahu do konverzace s obětí, s cílem snížit zábrany oběti v oblasti lidské sexuality. Pro útočníka je nesmírně lákavé s obětmi diskutovat o tématech týkající se lidské sexuality. Často jim nabízí různé materiály s erotickým či pornografickým podtextem a snaží se oběť přimět, aby se před webkamerou svlékla nebo mu zaslala své obnažené fotografie, kterými jej může vydírat (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 42).

Kopecký, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 38) dále uvádí, že oběť komunikaci s neznámým člověkem o sexuálních tématech považuje za zcela normální a je ochotna se mu v oblasti své sexuality i svěřovat. Z důvodu vyšší anonymity jsou oběti v prostředí internetu otevřenější než v reálném životě, rádi se svěřují neznámým lidem, což útočník umí ve svůj prospěch plně využít. Cílem je oběť izolovat od jejího blízkého okolí na základě citového vydírání. Zakazuje obětem, aby jakékoliv informace, které sděluje pouze jemu, říkala i lidem v jejím blízkém okolí. Snaží se v ní vzbudit přesvědčení, že by jí rodiče nepochopili. Závislost oběti na samotném útočníkovi je dána množstvím informací, které mu poskytla. V případě, že se oběť snaží jejich vztah ukončit, začne ji vydírat skrze informace, které mu kdy sdělila, zejména jejich zveřejněním. Proto oběť s útočníkem často ve vztahu pokračuje.

1.3.3 Příprava na osobní schůzku

Dle Kopeckého a Szotkowski (2015, s. 42) v této fázi útočnick disponuje množstvím informací, týkající se oběti a začíná plánovat jejich osobní setkání. Útočnick zde uplatňuje další techniku překonávání věkového rozdílu mezi obětí, kterou Kopecký, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 39) vysvětlují na základě praktické situace, kdy útočnick oběti napíše, že z nějakého důvodu nebude na chatu k dispozici, ale nabídne jí, že po dobu jeho nepřítomnosti si může psát např. se starším sourozencem. Ve skutečnosti se však jedná o tutéž osobu. Cílem je, aby si oběť zvykla na komunikaci s dospělou osobou a osobní setkání s ní považovala za zcela normální záležitost. Útočnick také rád uplatňuje techniku vyhrožování a vydírání, v případě, že oběť nemá zájem se s útočnickem osobně setkat, začne ji vydírat skrze citlivé materiály či informace (např. obnažené fotografie).

1.3.4 Osobní schůzka

Osobní schůzka je poslední fází a hlavním cílem útočníka (kybergroomera), v průběhu které se útočnick snaží oběť sexuálně či jiným způsobem zneužít. Nicméně je důležité zmínit, že oběť nemusí být ještě při prvním setkání zneužita. Útočnick si často ověřuje konkrétní věk oběti a uplatňuje zde techniku pokračující manipulace, kterou využívá k prohloubení vzájemného vztahu s obětí, prostřednictvím dalšího dárku či úplatku. K sexuálnímu, fyzickému či jinému útoku, může dojít až po několika osobních setkáních (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 43). Útočnick zde uplatňuje i techniku překonávání věkového rozdílu, kterou dle Kopeckého, Szotkowski a Krejčí (2015, s. 39) využívá ve chvíli, kdy má s obětí uskutečnit osobní setkání, ovšem ta vůbec netuší, že celou dobou komunikovala s dospělou osobou. Praktickou ukázkou je situace, kdy otec (útočnick) fiktivního kamaráda na schůzce osloví oběť s tím, že z nějakého důvodu jeho dcera/syn, nemohou na schůzku přijít, a proto jej požádali, aby kamaráda vyzvedl a odvezl k nim domů. Má v záloze i důkaz (záznam z komunikace) jeho dítěte a oběti.

1.4 Právní rámec kybergroomingu

V následující podkapitole si uvedeme některé z trestných činů, kterých se útočník v rámci kybergroomingu dopouští. Kybergrooming není v zákoně č. 40/2009 Sb., samostatně vymezen jako trestný čin. Trestné činy, kterých se útočník dopouští, jsou vymezeny v druhé části, v hlavě III: **Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti** a v hlavě IV: **Trestné činy proti rodině a dětem**:

- 1) **Znásilnění (§185)** – násilné či výhružné přinucení osoby k pohlavnímu styku
- 2) **Pohlavní zneužití (§187)** – vykonávaná soulož s dítětem mladším 15- ti let.
- 3) **Kuplířství (§189)** – zlákáni, najmutí či svedení osoby k provozování prostituce.
- 4) **Šíření pornografie (§ 191)** – zprostředkování či prodání pornografického díla.
- 5) **Zneužití dítěte k výrobě pornografie (§193)** - zlákáni, najmutí, svedení či zneužití dítěte k výrobě pornografického díla.
- 6) **Navazování nedovolených kontaktů s dítětem (§193 b)** – navrhnoutí osobního setkání dítěti mladšímu 15- ti let, se záměrem trestné činnosti.
- 7) **Ohrožování výchovy dítěte (§201)** – ohrožení citového, mravního či rozumového vývoje dítěte, a to sváděním k zahálčivému či dokonce nemravnému životu.
- 8) **Svádění k pohlavnímu styku (§202)** – nabídka a poskytnutí úplaty dítěti, za pohlavní styk, obnažování dítěte a sebeukájení, se záměrem pohlavního uspokojení. (ČESKO, 2009).

1.5 Případy kybergroomingu v ČR

Jedním z nejvýznamnějších případů kybergroomingu je případ Pavla Hovorky (2008), neboli vrátného v pražských papírnách. Potenciální oběti si vyhledával, na internetových serverech. Vyhledával nezletilé chlapce ze sociálně znevýhodněného prostředí. Nabízel jim různé benefity (např. lístky na koncerty), na základě toho pak požadoval, aby mu zaslali své intimní fotografie, skrze ně je následně vydíral. Svoji první oběť (chlapce) v roce 2005, oslovil se záminkou, že se stal výhercem soutěže „Dítě VIP“. Ve skutečnosti se však jednalo o pobyt na jeho vrátnici v pražských papírnách, kde chlapce sexuálně zneužil. Celkem se dopustil třinácti případů vydírání, sedmi případů pohlavního zneužití, svádění k pohlavnímu styku a ohrožování výchovy mládeže (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 77).

Dalším významným případem je případ zvaný Piškot a Meluzín (2013), významnou dvojicí pachatelů byli dva skautští vedoucí v oddílu „Bobrů“ v Ústí nad Labem, kteří se ve skutečnosti jmenovali Martin Mertl a Milan Machát. Oslovovali chlapce ze skautského oddílu prostřednictvím fiktivních profilů dívek. Nejprve si chlapce přidali do přátel a následně s nimi začali komunikovat. Snažili se z chlapců vylákat citlivé informace a materiály, jako např. obnažené fotografie či videa. Jako důkaz jejich zájmu o seznámení se s fiktivní dívkou, kterou byli ve skutečnosti útočníci, požadované materiály vytvářeli. Útočníci začali chlapce následně vydírat jejich zveřejněním a snažili se je donutit, aby vytvářeli další. Postupem času však po chlapcích požadovali mnohem více, žádali je o vytvoření homosexuálního videa, ve kterém měli účinkovat s jiným mužem. Celkem zneužili 39 chlapců. Byli odsouzeni z několika trestných činů, znásilnění, sexuálního nátlaku, pohlavní zneužití a ohrožování výchovy mládeže (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 67).

2 SOCIÁLNÍ SÍTĚ

Kyberprostor je nefyzickým místem, v němž se nacházíme ve chvíli, kdy komunikujeme prostřednictvím počítače a jiných technologií. Využívání moderních technologií a tím i kyberprostoru ovlivňuje celou společnost (Hrůza, 2013, s. 10). Jedná se o on-line prostředí, které se nám otevírá skrze počítačovou síť – neboli internetem (Divínová, 2005, s. 23).

V současné době, dospívající tráví on-line většinu svého volného času, lze říci, že se stal součástí jejich každodenního života. V případě, že někdo z jejich vrstevníků není on-line, je obvykle ostatními vnímán a považován za někoho podivného, za někoho, kdo s nimi nesdílí jejich společné zážitky z virtuálního prostředí (Nováková, Šance dětem, 2015).

Pro mnohé je lákavý už jen z důvodu, že je zdrojem zábavy a mohou se zde věnovat různorodým činnostem, např. přípravě do školy, sledování filmů, poslouchání hudby a v neposlední řadě i virtuální komunikaci (Soukup, Šance dětem, 2011).

Připojení k internetu mohou využívat na jakémkoliv místě: doma, v mobilu, v knihovně, ve škole a všude jinde. Mnohdy svými znalostmi a dovednostmi v oblasti internetu, předčí i své rodiče a učitele, kteří často nemají, žádnou představu o čase, který denně stráví na internetu a jakým činnostem se v jeho prostředí věnují (Hulanová, 2012, s. 13).

Sociální sítě mají nezastupitelný význam v oblasti navazování virtuálních vztahů s přáteli a sdílení informací, jinými slovy, představují zcela nový rozměr (Hrůza, 2013, s. 10).

Jedná se o internetové služby, primárně určené k získávání a udržování sociálních kontaktů s dalšími uživateli, mohou být univerzální (Facebook), profesní (LinkedIn), zaměřené na příslušnost k určité skupině (Spolužáci.cz), aj. Sociální sítě umožňují navazovat sociální kontakty a obsah sociálních sítí vytváří sami uživatelé (Kopecký, Szotkowski a Krejčí 2015, s. 47).

Současné děti nejsou natolik vyzrálé, aby se v prostředí sociálních sítí chovaly dostatečně zodpovědně. Mají tendenci zveřejňovat až příliš mnoho citlivých informací či materiálů. Vůbec si neuvědomují, že jakékoliv informace či materiály, které zveřejňují, zůstanou v prostředí internetu navždy uchované a mohou být dohledatelné internetovými útočníky. Mohou si založit i tajné profily, ani by o tom rodiče věděli (Muler, 2014, s. 78-79).

V posledních letech stali jednou z dalších komunikačních platforem s častým výskytem kybergroomingu. Útočníkovi nabízí ideální podmínky k jeho realizaci, prostřednictvím dobře propracovaného systému virtuálních vazeb. Nejčastěji se vyskytuje na sociální síti Facebook, Google+, Ask.fm, aj. (Kopecký a Szotkowski, 2015, s. 37).

Sociální sítě neobsahují systém ověřování pravdivosti osobních údajů, což v určitých situacích může uživatel (útočník) plně využít k tomu, že předstírá fiktivní vzhled či věk, snaží se využít důvěřivosti oběti a přimět ji k osobní schůzce, s níž nakonec oběť souhlasí. Zveřejňováním osobních údajů se snaží, zajistit si svoji věrohodnost (Kopecký, E-bezpečí, 2009).

Zahrnují kontrolní mechanismy, které uživatelům umožňují přístup. Podmínkou je věková hranice (na Facebooku 13-ti let). Uživatelé, nesplňující tuto věkovou hranici, často kontrolním mechanismům předchází uvedením nepravdivého data narození. Častými uživateli jsou i ti, kteří požadovaný věk nesplňují (Kopecký, Szotkowski a Krejčí 2015, s. 48).

2.1 Virtuální identita

Ve virtuálním prostředí člověk vystupuje pouze s reprezentací sebe samého, nikoliv jako fyzický subjekt. Nedochozí k přímému ovlivnění nás samých, ale naši virtuální reprezentace, jejíž součástí je uchovaná informace o tom, kým ve virtuálním prostředí jsme, pod jakou přezdívku vystupujeme. Do jejího obsahu postupně vkládáme části svého „já“, jinými slovy, části svých pocitů, myšlení, jenž jsou přenášeny projekcí, v podobě fantazií, komplexů, apod. Z naší virtuální reprezentace se postupně stává tzv. samostatná osobnost, která se v určitých situacích může projevat zcela nezávisle na naší vůli a vědomí, jinými slovy autonomně. Můžeme s ní jakýmkoliv způsobem zacházet a snažit se s ní i ztotožnit, ovšem je důležité zmínit, že nikdy nebude zcela totožná s naší skutečnou identitou. Do jejího obsahu vkládáme, ať už vědomě či nevědomě aspekt nás samých, jako osoby opačného pohlaví, komunikativní či agresivní osoby (Šmahel, 2003, s. 39-42).

Jak uvádí Macháčková (in Ševčíková a kol., 2014, s. 60-61) součástí sebeprezentace na sociálních sítích je zveřejňování určitých informací, které lze rozdělit do dvou skupin:

- a) **faktické a kontaktní informace** – např. jméno, věk, adresa školy/adresa bydliště.
- b) **sdílené osobní informace** – např. postoje, názory, zkušenosti, zážitky.

Uživatelé mají možnost si v prostředí sociálních sítí vytvořit vlastní profil, který je obvykle těsně propojen s jejich skutečnou identitou. Jedná se o propojení viditelné, zveřejnění (např. jména); nepřímé, sdílení materiálů (např. o zájmech) a dle okruhů virtuálních přátel.

Sociální sítě, dospívajícím umožňují, se různými způsoby stylizovat a vytvářet ideální podobu svého virtuálního „já“, neboli prezentovat sebe sama jako někoho, kým by chtěli být. Svou virtuální identitu vytváří prostřednictvím svých profilů, zveřejněním vlastních fotografií a jakýmkoliv sdíleným obsahem – např. komentáře k různým příspěvkům, jejichž prostřednictvím vyjadřují své názory či postoje. Velkým význam přisuzují počtu lidí, kteří jejich sdílené fotografie a jiné materiály, označí jako „to se mi líbí“. Dospívající vrstevnické vztahy posuzují na základě oblíbenosti, jenž je hodnocena počtem přátel, kteří si je přidali mezi své kontakty a mají zájem jejich profil sledovat (Šance dětem, 2015).

Šmahel (2003, 56) se zabývá změnami osobnosti člověka v on-line prostředí, a tím, jak dospívající vnímají rozdíly mezi reálnou a virtuální identitou, vymezuje šest typů změn:

- 1) **Omezení úzkosti** – cítí se bezstarostně či uvolněně, pocíťují méně úzkosti.
- 2) **Otevřenost a upřímnost** – pokud cítí méně napětí či strachu, jsou odvázanější.
- 3) **Komunikativnost** – vyznačují se větší komunikativností než v reálném životě.
- 4) **Názorová vyhraněnost** – více provokativní, své vyhraněné názory, i z reálného života, snáze bez obav ze sankcí v prostředí internetu vyjadřují.
- 5) **Vliv skupiny** – virtuální identita se mění na základě toho, jakým způsobem okolí vnímá jejich virtuální přezdívku. Prostřednictvím přezdívky se člověk reprezentuje.
- 6) **Idealizace sebe sama** – dospívající mohou mít pocit, že jsou v prostředí internetu lepšími, než v reálném životě. Vytváří si fantazie o tom, jak je virtuální okolí vnímá, ovšem jejich skutečné vnímání může být poněkud odlišné.

2.2 Virtuální vztahy

Jak zmiňuje Šmahel (2003, s. 88-91), virtuální prostředí umožňuje dospívajícím, navazovat různé typy vztahů, ať už přátelské, partnerské či pracovní. Zabývá se motivací, která dospívající vede k navazování virtuálních vztahů a jejich specifiky. Motivaci dospívajících, k navazování virtuálních vztahů, podrobně popsal ve čtyřech základních kategoriích:

Prvním důvodem jejich motivace, je nepřeborné množství vztahů, jinými slovy, jim virtuální prostředí, neustále umožňuje poznávat různé typy lidí, mezi nimiž, si mohou najít přátele či partnery se společnými zájmy či zálibami. Na rozdíl od skutečného života, jsou snáze dostupní a více otevření ke komunikaci, a to i s lidmi, ze všech koutů světa, což je dáno nezávislostí na lokalitě, jejímž prostřednictvím si procvičují znalost cizího jazyka, seznamují se s jinou kulturní mentalitou a odlišným kulturním prostředím.

Na rozdíl od reálného života, v němž je navazování vztahů s druhými lidmi poněkud těžší, virtuální prostředí jim umožňuje snadné navazování vztahů, což je možné i bez verbální komunikace, pouhým kliknutím, což znamená, že nemusí vůbec promluvit. Ve virtuálním prostředí jsou i vytvořené příležitosti pro sociálně handicapované jedince, jejichž omezení může být chápáno ve smyslu nesmělosti, pocitu úzkosti, fyzické nepřitažlivosti či problému s vyjádřením emocí. Ve virtuálním prostředí, mají všichni vyrovnané příležitosti, učí se nejen komunikovat a navazovat virtuální vztahy, ale také vyjadřovat své pocity. Virtuální prostředí jim také umožňuje zažít virtuální sexuální zkušenosti, pouze však v podobě psaného textu. Umožňuje jim uvědomovat si vlastní sexualitu, učí je hovořit o intimních záležitostech a dosáhnout své první, i když nereálné sexuální zkušenosti.

Šmahel (2003, s. 95-98) se zabývá i přenosem virtuálních vztahů do reality. Transport virtuálního přátelství do běžného života však nemusí vždy probíhat bez problémů. Při prvním setkání v reálném životě často dochází k nepříjemným zážitkům či zklamáním a v neposlední řadě k tzv. deziluzi. Očekávání dospívajících se dle pohlaví zásadně liší. Spíše dospívající chlapci se v prostředí internetu snaží najít si partnerku k erotickému vztahu, kdežto dívky chtějí rozvíjet komunikační schopnosti, touží po porozumění a potvrzení sebe samých. V neposlední řadě se mohou dostat i do situace, kdy virtuální prostředí začnou vnímat jako jediný zdroj sebedůvěry. Zejména v období dospívání virtuální vztahy považují za jistou kompenzaci a mohou se na nich stát i závislími.

2.3 Specifika on-line komunikace

On-line komunikace je závislá na řadě vlivů a procesů, skládá se ze synchronní a asynchronní komunikace. Je specifická tím, že probíhá v prostředí, v němž dochází ke komunikaci, bez zachování všech verbálních a neverbálních složek (Kovářová a Kopecký, E-bezpečí, 2012). Sociální sítě, zprostředkovávají komunikaci přes program, zvaný messenger, jehož prostřednictvím si mohou uživatelé vzájemně posílat vzkazy (Šmahel in Ševčíková, 2014, s. 23).

Šmahel (2003, s. 102-103) rozděluje on-line komunikaci na dvě formy:

- a) **Synchronní komunikace** – současné připojení obou stran k internetu, komunikující spolu hovoří ve stejný okamžik (např. chaty, diskusní fóra).
- b) **Asynchronní komunikace** – obě strany nemusí být současně připojeny k internetu, doručenou zprávu si obvykle přečtou až po jejich připojení (např. e-mail).

Ve většině případů lze komunikační prostředky zařadit do obou typů komunikace, jak synchronní, tak asynchronní. Obzvláště novější komunikační prostředky se vyznačují svou univerzálností, která jim umožňuje využívat všechny druhy komunikace. Dalším znakem on-line komunikace je multiplicita komunikace, zejména Šmahel (2003, s. 136) uvádí, že dospívající oceňují, že mohou komunikovat s více lidmi najednou o rozdílných tématech.

V prostředí internetu se setkávají s různorodou skupinou lidí, se známými i neznámými lidmi a navazují s nimi vzájemné virtuální vztahy. On-line komunikace je jeden z důvodů, proč nemají čas na osobní setkání s přáteli. Jejich potřeba osobního kontaktu klesá a on-line komunikace se pro ně stává bezesporu pohodlnější (Nováková, Šance dětem, 2015).

On-line komunikaci provází nezbytně důležitý proces tzv. Disinhibiční efekt, který se rozvíjí v komunikačních prostředích, kde uživatelé komunikují prostřednictvím přezdivek a tím dochází i k utajení jejich skutečné identity. Při on-line komunikaci se projevuje nadměrným ventilováním emocí. Lidé jsou ochotni se svěřit s důvěrnými informacemi o sobě samém. Ztráta zábrán může mít jak pozitivní, tak i negativní vliv na způsob jejich komunikace. Mohou být v on-line prostředí milí nebo naopak vulgární či agresivní. Lze je upozorovat u všech uživatelů sociálních sítí (např. Facebook), kde ne všichni uživatelé mají mezi kontakty přátele, které osobně znají i v reálném životě. Jinými slovy lze říci, že umožňují zcela neznámým lidem přístup k jejich osobním profilům (Kovářová a Kopecký, E-bezpečí, 2009).

2.4 Sexting a on-line vydírání

Sexting lze jinými slovy označit za odesílání ať už textových zpráv, fotografií či videí se sexuálním obsahem. Sexting může být realizovaný výměnou charakterově podobných typů zpráv ať už s vlastním přítelem nebo s úplně neznámým člověkem. Bezesporně oba způsoby mohou být zcela rizikové, ovšem sexting s neznámým člověkem lze považovat za obzvláště rizikový. Rizikovost sextingu je podložena několika důvody, ať už to je ztráta kontroly nad obsahem zasláné zprávy nebo její případné zneužití. Je však nutné zmínit, že jakékoliv zasláné materiály se mohou kdykoliv objevit v prostředí internetu. Sexting často souvisí i s dalšími rizikovými jevy, zejména s on-line vydíráním (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 83).

K úspěšné manipulaci s obětí musí útočník s ní nejprve navázat důvěrný vztah, aniž by tušila, že komunikuje s dospělým člověkem. K oslovení často využívá náhodný kontakt, kdy se snaží oběť utvrdit přesvědčení, že ji oslovil zcela neúmyslně (Kopecký, E-bezpečí, 2014).

Kopecký (2014) uvádí model chování útočníka v rámci procesu vydírání:

V první fázi navazování kontaktu s dítětem, může náhodné oslovení ze strany útočníka vypadat následovně: *Ahoj, omlouvám se, něco jsem na internetu vyhledávala a omylem jsem si tě přidala do přátel. Já jsem Pavla. Pokud bys chtěl, můžeme si psát, chceš?* V této fázi, je útočník jakoby v pozici osoby stejného pohlaví. Ovšem nemusí se jednat pouze o vydírání, ale také internetový jev zvaný kybergrooming, v jehož případě by vydírání následně vedlo k vylákání oběti na schůzku. Útočník oběť také oslovuje, prostřednictvím jednoduchých vět: *Ahoj, jak se máš? Ahoj, popovídáme si, Ahoj vyměníme si fotografie?*

Obrázek č.1: Ukázka skutečného případu kontaktování oběti na Facebooku

V případě, že dítě kladně zareaguje na podnět ke kontaktu a s výměnou fotografií souhlasí, předpokládá se, že první fotografie zašle dítěti samotný útočník. V této fázi však fotografie nejsou stále intimního charakteru. Jejich intimita se začíná projevovat v dalších fázích. Ve druhé fázi manipulace lichotkami začne útočník oběti lichotit prostřednictvím citlivých materiálů, které mu zaslala. Fotografie začne oběti komentovat stylem, např.: *Jsi nádherná, Máš krásnou postavu.* Většinou pak následuje otázka: *Pošleš mi ještě další?*

Ve třetí fázi ověření skutečné identity oběti, útočník oběť obvykle žádá, aby mu poskytla fotografii s konkrétním datem a nápisem (např. Pro Janičku, 31. 5. 2013). V této fázi se útočník snaží ověřit si, zda opravdu komunikuje s konkrétní obětí. Postupně však dochází ke stupňování intimity vzájemně vyměňovaných fotografií, na kterých je oběť buďto částečně či úplně svlečená. Tuto fázi lze považovat za nebezpečnou, už jen z důvodu že má oběť tendenci chování útočníka napodobovat a je ochotna mu zaslat jakékoliv materiály.

Poslední fází je vícestupňové vydírání, v rámci něhož se útočník snaží oběť vydírat, a to v případě, kdy oběť přestane mít zájem si vzájemně vyměňovat fotografie. Obvykle ji vydírá dvěma způsoby, prostřednictvím přátel na sociálních sítích a v neposlední řadě jejími rodiči. Oběti vyhrožuje rozesláním veškerých materiálů, které mu kdy poslala.

3 PREVENCE RIZIKOVÉ KOMUNIKACE

V rámci třetí kapitoly se budeme zabývat primární prevencí rizikové on-line komunikace, která je bezesporu nezbytně nutné, jak na úrovni školy, tak i rodiny. Na začátku si uvedeme obecné vymezení primární prevence a její formy dle MŠMT, dále pak různá doporučení k primární prevenci na úrovni školy a v neposlední řadě i rodiny.

3.1 Primární prevence na úrovni školy

Primární prevence rizikového chování je dle MŠMT (2010) výchova k předcházení a snižování rizikových projevů chování u žáků, která se mimo jiné snaží žáky vychovávat, k pozitivnímu sociálnímu chování, ke zdravému životnímu stylu, ke zvládnutí různých zátěžových situací a v neposlední řadě rozvíjí jejich psychosociálních dovedností. Primární prevence se snaží předcházet rozvoji rizik, které by mohly vést k rizikovým projevům chování, v našem případě v oblasti rizikové komunikace prostřednictvím multimédií.

Mezi základní formy prevence patří specifická primární prevence, která zahrnuje různé programy a aktivity, zaměřené na předcházení a snižování výskytu rizikového chování a nespécifickou primární prevenci, která naopak zahrnuje aktivity, jejichž prostřednictvím dochází k osvojení pozitivního chování, smysluplně organizovaným a využívaným volným časem, jako zejména sportovními, zájmovými a jinými volnočasovými činnostmi.

Dle MŠMT (2017) došlo k aktualizaci některých z příloh Metodického doporučení. Konkrétně se jedná o zaktualizovanou přílohu Kyberšikana a jiné formy kybernetické agrese. V rámci této přílohy se specifická primární prevence dělí na tři formy:

- **Prevence všeobecná** – je určena pro celou školu či třídu, spočívá v dlouhodobých aktivitách ve formě preventivních programů, projektových dnů či besed. Stěžejní témata mohou být součástí vyučování a být propojena s průřezovými tématy.
- **Prevence selektivní** – je určena pro ty, kteří se vyznačují vyšší mírou rizikových faktorů, které jsou předpokladem pro vznik rizikového chování.
- **Prevence indikovaná** – využívá se v situacích, kdy se riziková forma kybernetické agrese v rámci školy či třídy již vyskytla.

Na školní prevenci rizikového chování se podílí **školní metodik prevence**, který vykonává činnost metodickou, koordinační, informační a poradenskou. Činnost školního metodika prevence, spočívá v řízení tvorby, kontrole a evaluaci, mimo jiné se podílí na realizaci minimálního preventivního programu. Zjišťuje a následně předává informace o rizikovém chování a preventivních programech pedagogickým pracovníkům (ČESKO, 2005).

Minimální preventivní program je důležitým dokumentem školy, jehož cílem je výchova a vzdělávání žáků ke zdravému životnímu stylu, mimo jiné se zaměřuje na emočně sociální a osobnostní rozvoj žáků a zároveň podporuje jejich komunikační dovednosti. Je vytvořen školním metodikem prevence na jeden školní rok. Vyznačuje se různorodými formami práce se žáky, participací pedagogického sboru a spoluprací se zákonnými zástupci žáků. Zpracovává se na základě podnětů Školního preventivního programu (MŠMT, 2010).

Školní metodik prevence musí realizovat základní a pokročilou diagnostiku skupiny žáků, mimo jiné by měl mít přehled o trendech v oblasti rizikového chování souvisejících se zneužíváním informačních komunikačních technologií. Metodik prevence má možnost využívat nabídky různých preventivních projektů, zrealizovaných státními a soukromými institucemi, které se zaměřují na všeobecnou primární prevenci (Kopecký, Szotkowski a Krejčí, 2015, s. 117).

Vaničková a kol. (2016, s. 28) poskytuje školám a pedagogickým pracovníkům rady v oblasti prevence, týkající se rizikové on-line komunikace. Zejména se jedná o: zahrnutí pravidel používání mobilních telefonů včetně internetu do školního řádu, zařazení různých forem on-line násilí do minimálního preventivního programu, spolupráce s organizacemi či odborníky zaměřených prevence, zařazení bezpečného využívání mobilních telefonů včetně internetu do ŠVP, vytvoření on-line schránky důvěry a seznámení žáků s možností svěřit se, v případě nutnosti konkrétní osobě v rámci školy, stanovení pravidel on-line komunikace, na základě vzájemné dohody mezi žáky, umožnit žákům zformulovat si vlastní pravidla a vzájemně si je odsouhlasit, zapojení rodičů do problematiky prevence a realizace seminářů, týkající se problematiky prevence on-line komunikace a v neposlední řadě i zprostředkování kontaktů jednotlivým žákům na organizace, zaměřené na prevenci on-line násilí (např. E-bezpečí, Sdružení linka bezpečí, Dětské krizové centrum).

3.2 Preventivní projekty

V následující podkapitole si uvedeme některé z nejznámějších českých projektů, které se zaměřují na realizaci všeobecné primární prevence na školách a nabízí uživatelům možnost využití on-line poraden, na které se v případě nutnosti mohou obrátit s žádostí o pomoc. Uživatelé se mohou primárně obrátit na Linku bezpečí či jiné specializované projekty.

3.2.1 E-bezpečí

Jedním z významných preventivních projektů v České republice, je E-bezpečí, neboli celorepublikový projekt, který se zabývá prevencí, vzděláváním a intervencí. Realizuje osvětu a významu v oblasti rizikového internetového chování. Je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace na Univerzitě Palackého v Olomouci. Vzájemně spolupracuje s projektem Seznam se bezpečně, Policí ČR a Českým rozhlasem. Zabývá se problematikou kybergroomingu, kyberšikany, sextingem a jiným rizikovými jevy.

Spočívá v terénní práci s nejrůznějšími cílovými skupinami, zejména se žáky 1. a 2. stupně ZŠ, učiteli, metodikem prevence, policisty, vychovateli, OSPOD a především s rodiči. Realizuje přednáškovou a preventivně vzdělávací činnost o nástrahách internetu, za pomoci modelových situací a skutečných případů. Provádí celorepubliková výzkumná šetření a mimo jiné poskytuje pro zájemce on-line poradnu (E-bezpečí, 2017).

3.2.2 Seznam se bezpečně

Dalším významným projektem je Seznam se bezpečně, neboli doplňková aktivita sociální sítě Lidé.cz. Vznikl na základě vyzorovaných internetových jevů, ohrožujících její uživatele. Cílem bylo uživatele seznámit s riziky on-line komunikace a seznamování s neznámými lidmi. V roce 2009 projekt natočil první dokument jako poučnou pomůcku, který rozeslal na sociální sítě Spolužáci a Lidé.cz. Za podpory MŠMT byl také odeslán do všech základních škol a gymnázií. Téhož roku vznikla i on-line poradna, po jeho zhlédnutí se začala zaplňovat příběhy lidí (Kožíšek a Písecký, 2016, s. 144).

Celkem projekt natočil tři dokumenty, zabývající se riziky anonymního seznamování, sociálního inženýrství a problematikou elektronické manipulace a zneužívání. Celkem natočili dva spoty pro starší a mladší jedince, Desatero s Benem a Křečci v síti. V průběhu roku navštěvují české školy, se záměrem žáky zábavnou formou seznámit o nástrahách internetu. Významným představitelem je Ben Cristovao (Seznam se bezpečně, 2018).

3.2.3 Dětské krizové centrum

Dětské krizové centrum nabízí jednorázovou krizovou pomoc pro děti a dospívající, jejímž cílem je poskytovat odbornou psychosociální pomoc v oblasti syndromu CAN, týraného, zneužívaného či zanedbávaného dítěte. Dále nabízí Linku bezpečí a v neposlední řadě působí v oblasti primární, terciární a sekundární prevence (Dětské krizové centrum, 2015).

3.3 Digitální rodičovství – prevence

V první řadě je důležité si uvědomit, že zásadní úlohu v oblasti primární prevence mají zejména rodiče, teprve až poté je dalším činitelem v oblasti prevence škola. Rodiče by měli své děti seznamovat s nástrahami on-line komunikace, a to z jednoho prostého důvodu, jelikož jim sami dovolují používat různé komunikační technologie, tudíž lze předpokládat, že by je měli ve způsobu s jejich zacházením usměrňovat (E-bezpečí, 2009).

Současné děti mají větší znalosti a dovednosti v oblasti informačních technologií, než dospělí, zejména učitelé a v neposlední řadě i jejich rodiče. To však má i svoji stinnou stránku, mají nízkou úroveň sociálních dovedností a životních zkušeností, tudíž si nejsou schopni nastavit přijatelné hranice chování, rozpoznávat rizikovou on-line manipulaci a kriticky zpracovávat informace. V důsledku toho však také dochází k rozvoji rizikové on-line komunikace, v rámci které mohou být buďto obětmi či přímo útočníky.

V souvislosti s primární prevencí rodičů se začíná rozvíjet nový fenomén, zvaný digitální rodičovství, jehož nezbytně důležitým nástrojem jsou sami rodiče, k nimž dítě od úplného počátku vzhlíží a jsou pro něj nejen autoritou, ale také vzorem, jenž dítěti umožňuje naplnit jeho individuální potřeby, zejména pocit jistoty, úcty a v neposlední řadě i pocit bezpečí. V rámci digitálního rodičovství se snaží děti aktivně podporovat v oblasti jejich informační a komunikační gramotnosti a rozvíjí jejich sociální dovednosti a kritické myšlení.

Již v útlém věku by je měli rodiče učit nezbytně důležitým zásadám, zejména ostražitosti při sdělování osobních údajů, schopnosti ověřování informací a mimo jiné je seznámit s rizikovými jevy v prostředí internetu. Úkolem rodičů je dodržovat určité zásady, které však s přibývajícím věkem dítěte, musí obměňovat a přizpůsobovat dané situaci. Rodiče by měli domácí PC umístit na veřejně dostupném místě, teprve až s přibývajícím věkem, kdy dítě začíná vyžadovat soukromí, jej přesunout do dětského pokoje. Mezi další zásady patří vytvoření PC rodičovského filtru k blokování stránek s pornografickým podtextem a nastavení určitých pravidel délky a účelu k využívání PC (Kopecký, E-bezpečí, 2015).

Je důležité, aby rodiče dítěti vysvětlili, že nikdo nemá právo po něm žádat zaslání intimních materiálů, nutit ho k osobní schůzce či po něm žádat udržení jejich komunikace v tajnosti. Rodiče by se také měli zajímat o to, jakým činnostem se věnují, s kým si píší, kdo jsou jejich novými kamarády. Dále by měli s dětmi hovořit a on-line rizicích (Konečná a Dušková, 2017, s. 21-23)

4 OBDOBÍ DOSPÍVÁNÍ

Období dospívání, je přechodnou fází mezi dětstvím a dospělostí, v rozmezí od 10. do 20. let věku. Dochází k celkové proměně osobnosti člověka, v oblasti: psychické, somatické i sociální. Proces dospívání je určen společenskými podmínkami, z nichž vyplývají určité požadavky vůči dospívajícím. Úkolem dospívání je získat přijatelné společenské postavení a vytvořit si vnitřně uspokojivou formu vlastní identity (Vágnerová, 2012, s. 367).

Z hlediska biologického dospívání vymezuje Langmeier a Krejčířová (2006, s. 142), jako životní fázi pohlavního dozrávání, která se vyznačuje sekundárními pohlavními znaky, dovršením tělesného růstu či dosažením reprodukční schopnosti; ovšem dochází i k mnoha psychickým změnám, např. k rozvoji abstraktního myšlení či emoční lability.

V dospívání se jedinec nachází v tzv. nestabilní pozici, kterou lze vysvětlit jako stav, kdy již není součástí společenství dětí, ale stále nebyl přijat mezi dospělé (Čačka, 2000, s. 222).

4.1 Raná adolescence

Vágnerová (2012, s. 369) ranou adolescenci, označuje za pubescenci, která probíhá mezi 11. a 15. rokem života. Langmeier a Krejčířová (2006, s. 143) dělí pubescenci na dvě fáze:

- a) **Fáze prepuberty** – se vyznačuje výskytem sekundárních pohlavních znaků, u dívek končí nástupem první menstruace, u chlapců noční polucí. Obecně lze říci, že dívky dospívají o 1-2 roky dříve než chlapci, tato fáze u dívek trvá od 11 do 13 let.
- b) **Fáze vlastní puberty** – probíhá zhruba od 13 do 15 let, do dosažení reprodukční schopnosti. Schopnost oplodnění a s tím související pravidelný ovulační cyklus se obvykle dostaví o 1 až 2 roky později, po vyskytnutí první menstruace.

Raná adolescence je specifická náhlými fyzickými změnami, které jsou provázeny úzkostí, jejichž důvodem je právě vzhled dospívajícího jedince. Není tedy divu, že dospívající trpí nízkým sebevědomím a jsou příliš precitlivělí k sobě samému (Carr-Gregg, 2012, s. 26).

Vnější vzhled je součástí identity a jakákoliv jeho proměna, je dospívajícími s intenzitou prožívána. Vzhled je zároveň jakousi informací, kterou o jedinci získávají lidé z okolí. Vnímání tělesných změn ostatních ovlivňuje celkové sebepojetí jedince. Jejich emoce se stávají méně přiměřenými, jejich příčinu si neumí vysvětlit. Trpí emočním egocentrismem, vyznačující se přesvědčením, že jejich prožitky jsou výjimečné. Významná změna nastává i v oblasti myšlení, začínají uvažovat abstraktně (Vágnerová, 2012, s. 373-391).

Jedním z hlavních vývojových úkolů je vytvoření spolehlivé a pozitivní identity. Identita se začíná formovat v období puberty a pokračuje až do období adolescence. Obtížnost tohoto úkolu je dána, tím, jaké dětství člověk prožil. Větší předpoklad k jeho splnění mají zejména ti jedinci, kteří se vyznačují zdravým sebevědomím a jsou si vědomi, že jsou svými rodiči milováni. Vytvoření pozitivní identity může zcela pozitivně ovlivnit jejich úspěšnost při řešení dalších vývojových úkolů a schopnost navazovat mezilidské vztahy. Jednoduše řečeno, dospívající mají za úkol zjistit, kým jsou a musí dospět do situace, kdy začnou přijímat sami sebe. K vytvoření pozitivní identity nelze dospět, zejména u těch jedinců, kteří sebe vnímají jako bezcenné. Mnozí z nich mají tendenci skrývat své skutečné pocity a raději začnou hrát pro ně přijatelné role (Carr-Gregg a Shale, 2010, s. 70-72).

4.2 Proces socializace

Obecně lze termín socializace vymezit jako proces, jehož prostřednictvím se člověk postupně mění a stává se z něj člověk společenský. V rámci tohoto procesu, se začleňuje do určité společnosti, kde se učí nějakým způsobem žít (Kraus, 2014, s. 59).

Sociální postavení se v období rané adolescence mění, což je spojeno s dvěma důležitými sociálními událostmi: ukončení povinné školní docházky a volba dalšího stupně profesního zaměření. Pubescent smí o své budoucí profesi spolurozhodovat. Jeho výběr je závislý na určitých kritériích: školní prospěch, rodinné či individuální preference. Raná adolescence je obdobím zkoušení si různých rolí a mění se také vzájemné vztahy, nejen s dospělými, ale i s vrstevníky. Pro pubescenty je charakteristické odmítání veškerých autorit, konkrétně jejich nadřazenosti. Odmítání však nemusí být jen rodiče, ale i učitelé. Pubescenci mají tendenci o jejich rozhodnutích přemýšlet a dokonce i diskutovat.

K osobnostnímu rozvoji dospívajících, přispívají čtyři základní sociální skupiny:

- a) **Rodina** – je stále nezbytným sociálním prostředím, ale pubescent se postupně od ní začíná odpoutávat a osamostatňovat se.
- b) **Škola** – je významná v oblasti, budoucího sociálního zařazení, školní prospěch, je důležitou podmínkou pro přijetí do instituce profesní přípravy.
- c) **Volnočasové instituce** – rozvíjí dovednosti a schopnosti pubescenta, ovlivňují jeho sociální zařazení a kompenzují nepříznivý vliv jeho rodiny.
- d) **Vrstevnická skupina** – probíhá identifikace s vrstevníky a snaží se pubescenta, emočně a sociálně podporovat (Vágnerová, 2012, s. 396).

4.2.1 Rodina

Rodina je důležitým činitelem v rámci primární socializace, seznamuje dítě s příslušným kulturním prostředím a učí jej se nějakým způsobem v něm zorientovat. Období mladí lze označit za fázi rozporů mezi generacemi, dochází k tzv. generačnímu zlomu. Dospívající začíná opouštět hodnoty svého dětství, začíná se stávat dospělým, ovšem stále odporuje některým rysům dospělosti, např. odmítá dělat kompromisy (Kraus, 2014, s. 59-62).

V období dospívání je náročné udržet přijatelné vztahy mezi dospívajícími a jejich rodiči. Důvodem problémů jsou rozdílné potřeby. Dospívající se snaží získat větší autonomii a rodiče mají tendenci je v mnohých věcech neustále kontrolovat, mají potřebu si uchovat svoji autoritu. Dospívající se jednoznačně snaží osamostatnit, ovšem nejsou stále ještě natolik vyvrálí, aby dokázali pochopit a zároveň akceptovat výhrady svých rodičů. Také nemají velmi rádi, když jim rodiče narušují jejich intimitu (Vágnerová, 2012, s. 399-404).

Rodinu lze chápat jako útočiště, které dítěti poskytuje pocit bezpečí a jistoty. Pokud dítě v předškolních letech naváže s rodinou hluboké, stabilní a téměř nekonfliktní vztahy, poté i snáze bude probíhat proces osamostatňování, neboli tzv. emancipace, která je nezbytnou součástí osobního zrání dospívajícího jedince. Mezi nejčastější způsoby emancipace patří **přemístění citových vztahů**, na základě hledaných rozdílů, a to v názorech, hodnotách, v chování a v zájmech svých rodičů a jiných osob, ke kterým v dospívání vzhlíží. Dochází k proměně způsobů chování dospívajících, ovšem je důležité zmínit, že si uchovávají své morální postoje a hodnoty, které si převzali, od svých rodičů. Mnoho konfliktů s rodiči, vzniká v oblasti určitých pravidel, zákazů a příkazů, které jsou pro ně velmi omezující. Na druhou stranu však, svým chováním dávají najevo potřebu, aby je do jisté míry rodiče vedli a přiměřené kontrovali (Langmeier a Krejčířová, 2006, s. 153-154).

4.2.2 Vrstevnická skupina

V dospívání je stále větší význam přisuzován vrstevníkům, kteří zaujímají rovnocenné postavení a mají stejné či podobné problémy. Je sociální skupinou, která jim umožňuje sdílet společné hodnoty, názory a upřednostňovat společný způsob života. Vrstevnickou skupinu lze označit za určitý způsob pomoci, při vytváření individuální identity jedince. Dospívající se stává součástí skupiny, na základě skupinové identity, která jim pomáhá překonat nejistotu v rámci procesu osamostatňování. Příslušností k sociální skupině, snižují individuální zodpovědnost a zvyšují pocit sebevědomí a jsou si sami sebou jistějšími.

Mezi základní potřeby, uspokojující vrstevnické vztahy v období dospívání, patří:

- a) **Potřeba stimulace** – snaha mít s někým společné zážitky a činnosti.
- b) **Potřeba smysluplného učení** – porovnávání zkušeností, názorů, postojů či pocitů, uvědomění si kým vlastně jsou, na základě podobnosti a odlišnosti s druhými lidmi.
- c) **Potřeba jistoty a bezpečí** – vytvoření, kamarádských vztahů s ostatními lidmi a uvědoměním si vlastní příslušnosti ke skupině vrstevníků.
- d) **Potřeba být akceptován** – redukování nejistoty a rozvoj pozitivního vnímání sebe sama, přizpůsobení se pravidlům skupiny je předpokladem skupinové příslušnosti (Vágnerová, 2012, s. 423-425).

Období dospívání je charakteristické i potřebou utvářet vzájemná přátelství, jenž se rozvíjí v období pubescence, konkrétně ve věkovém rozmezí od 11 do 12 let. Pubescenti se snaží mezi svými vrstevníky najít si kamaráda, kterému by mohli důvěřovat a svěřovat se mu o svých pocitech. Přátelský vztah je nejen emoční vazbou, ale i prostředkem sebepoznání a podpory. V případě, že není vrstevníky přijímán, snaží se najít jiný způsob, jakým by mohl být akceptován, zejména uplácením, lichocením, vnučováním, apod. Občas může změnit i objekt svého zájmu, což znamená, že začne přijímat kohokoli, kdo chce přijímat jeho. Jednoduše řečeno, se vyznačuje velkou potřebou být někým akceptován, což vede k tomu, že jsou mnohdy ochotni se vzdát původních rolí a hodnot a začnou přijímat nové. Významnou roli hraje i experimentace s partnerskými vztahy a hledání prvních lásek, což také souvisí s projevy zvědavosti dospívajících jedinců (Vágnerová, 2012, s. 427-433).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 METODOLOGIE VÝZKUMU

V rámci praktické části bakalářské práce se zaměřujeme na informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o rizikové on-line komunikaci s neznámými lidmi. Snažíme se zjistit, jakým způsobem se žáci chovají v prostředí internetu, zdali si uvědomují možné rizika či následky on-line komunikace s neznámými lidmi. Mladí uživatelé internetu mohou být až příliš důvěřiví a můžou mít problém s rozpoznáním nebezpečné manipulativní komunikace kybernetického útočnicka. Dospívající si často nemusí uvědomovat, kým jejich virtuální přítel může doopravdy být. Výzkumným problémem je **informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu**. V rámci praktické části si objasníme, co bylo hlavní cílem výzkumného šetření a jaké dílčí cíle nás vedly k jeho naplnění. Podrobně popíšeme výzkumný soubor a způsob jeho výběru. Dále specifikujeme výzkumnou metodu a následně provedeme analýzu jednotlivých dat.

5.1 Výzkumné otázky

Jako hlavní výzkumnou otázku jsme si zvolili: **Jaká je informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o kybergroomingu?** Hlavní výzkumná otázka se skládá z pěti dílčích otázek:

1. Zajímají se rodiče o činnosti svých dětí v prostředí internetu?
2. Jaké sociální sítě žáci využívají nejčastěji a v jaké míře?
3. Z jakého důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jakým způsobem tato komunikace probíhá?
4. Jaké informace žáci poskytují neznámým lidem v prostředí internetu?
5. Uvědomují si žáci možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi?

5.2 Výzkumné cíle

Nyní si podrobně uvedeme výzkumné cíle, které navazují na předem stanovené výzkumné otázky. Hlavním cílem je: **Zjistit, informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o kybergroomingu**. K tomu, abychom naplnili hlavní výzkumný cíl, museli jsme nejprve definovat pět dílčích výzkumných cílů

1. Zjistit, zda se rodiče zajímají o činnosti svých dětí v prostředí internetu.
2. Zjistit, jaké sociální sítě žáci využívají nejčastěji a v jaké míře.
3. Zjistit, z jakého důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jakým způsobem tato komunikace probíhá.

4. Zjistit, jaké informace žáci poskytují neznámým lidem v prostředí internetu.
5. Zjistit, zda si žáci uvědomují možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi.

5.3 Výzkumná metoda

V rámci kvantitativního šetření jsme si zvolili jako výzkumný nástroj ke sběru dat a k následnému dosažení stanovených výzkumných cílů, nestandardizovaný dotazník. Podle Chrásky (2016, s. 158) je dotazník souhrn výzkumných otázek, které jsou předem důkladně stanovené a seřazené. Respondenti na jednotlivé otázky odpovídají v písemné formě. Dotazník obsahuje celkem 36 otázek, z nichž jsou tři otázky otevřené, které zjišťují demografické údaje o respondentech, zejména věk, pohlaví, navštěvovaný ročník ZŠ. Mimo jiné také obsahuje otázky uzavřené a polo uzavřené.

Uzavřené otázky dávají respondentovi na výběr předem připravené odpovědi. Jednou z výhod uzavřených otázek je větší ochota respondentů na ně odpovídat. Velkou část dotazníku ovšem tvoří otázky polo uzavřené, respondent má na výběr několik předem připravených odpovědí, v případě, že mu ani jedna z nich nevyhovuje, má možnost do tzv. „jiné odpovědi“ napsat vlastní odpověď (Chráska, 2016, s. 160-161).

Jednotlivé otázky v dotazníku se vztahují ke stanoveným dílčím výzkumným cílům, tudíž jsou rozděleny do pěti základních výzkumných okruhů. První část dotazníku, otázky č. 5,6,7,8, zjišťují zájem rodičů o činnosti dětí v prostředí internetu a konkrétní činnosti, kterým se v on-line prostředí nejčastěji věnují. Ve druhé části, u otázek č. 4,9,10,11,12 se věnujeme problematice sociálních sítí, snažíme se zjistit, jaké sociální sítě využívají a jak často na nich tráví svůj volný čas. Ve třetí části, u otázky č. 14 se snažíme zjistit důvody, které žáky vedou k navázání online komunikace s neznámými lidmi. Otázky č. 16-26 jsou zaměřeny na průběh jejich vzájemné komunikace. Zajímá nás, za jím neznámá osoba někdy vyhrožovala nebo je žádala o utajení komunikace, svléknutí se před webkamerou, apod. Čtvrtá část se zabývá jednak problematikou sdílení osobních údajů v on-line prostředí, u otázek č. 27,28,29 a jejich zasílání neznámým lidem v prostředí internetu, u otázek č. 30, 31, 32. Závěrečná část dotazníku je věnována otázkám č. 13,15,33,34,35 a 36, které se zabývají obezřetností respondentů v prostředí internetu a jejich informovaností o nebezpečném jevu kybergroomingu. Zajímá nás, zda si respondenti uvědomují případná rizika internetového chování, jenž souvisí s rizikovou komunikací s neznámými lidmi.

Vytvořené dotazníky byly do škol distribuovány dvěma způsoby, a to v písemné podobě a prostřednictvím on-line dotazníků, které si jedna ze škol výslovně vyžádala se záměrem jejich vyplnění v hodinách informatiky 8. a 9. ročníku.

5.4 Výzkumný soubor

Pro realizaci výzkumného šetření byl vybrán výzkumný soubor, který byl složen ze žáků 8. a 9. ročníku základní školy. Podle Vágnerové (2012, s. 436) jsou pubescenti velmi zvědaví, v oblasti sexuálních zájmů. Mají tendenci o sexu hovořit se svými vrstevníky, proto lze předpokládat, že by se nechali jednoduše vnést i do sexuální konverzace s případným útočником. Výzkumný soubor byl vybrán na základě vícenásobného výběru, který podle Chrásky (2016, s. 19) nezačíná výběrem samotných jednotek, ale výběrem nadřazených skupin. Nejdříve se vybírá nejvyšší nadřazená skupina a poté výběr pokračuje ve dvou až třech stupních. My jsme konkrétně provedli vícestupňový výběr žáků 8. a 9. ročníků základní školy v České republice. K výběru výzkumného vzorku jsme využili techniku náhodných čísel, prostřednictvím on-line generátoru. K jednotlivým prvkům (z registru základních škol v ČR) byli přiřazena čísla. Na základě jednoho náhodného čísla jsme nejprve vybrali jeden kraj ze 14 krajů v České republice (Moravskoslezský kraj). Stejným způsobem jsme prostřednictvím dvou náhodných čísel vybrali 2 okresy (Opavu, Nový Jičín) a v rámci obou okresů jednu školu. Respondenti našeho výzkumného šetření byli tedy ze dvou základních škol, z okresu Nový Jičín a Opava, v rámci Moravskoslezského kraje. Vybrané školy jsme oslovili prostřednictvím elektronické pošty (e-mailu) s žádostí o realizaci výzkumného šetření. Ředitelé obou škol následně našim jménem oslovili učitele a žáky s žádostí, o vyplnění dotazníků. Výzkumného šetření se celkem zúčastnilo 142 respondentů, 68 chlapců a 74 dívek. V současné době, z celkového počtu 142 respondentů, navštěvuje 81 žáků 8. ročník a 61 žáků 9. ročník. Níže uvádíme tabulku, znázorňující informace o složení výzkumného vzorku, na základě pohlaví a ročníku.

ROČNÍK	CHLAPCI	DÍVKY	CELKOVÝ POČET
8. ročník	39	42	81
9. ročník	29	32	61
celkem	68	74	142

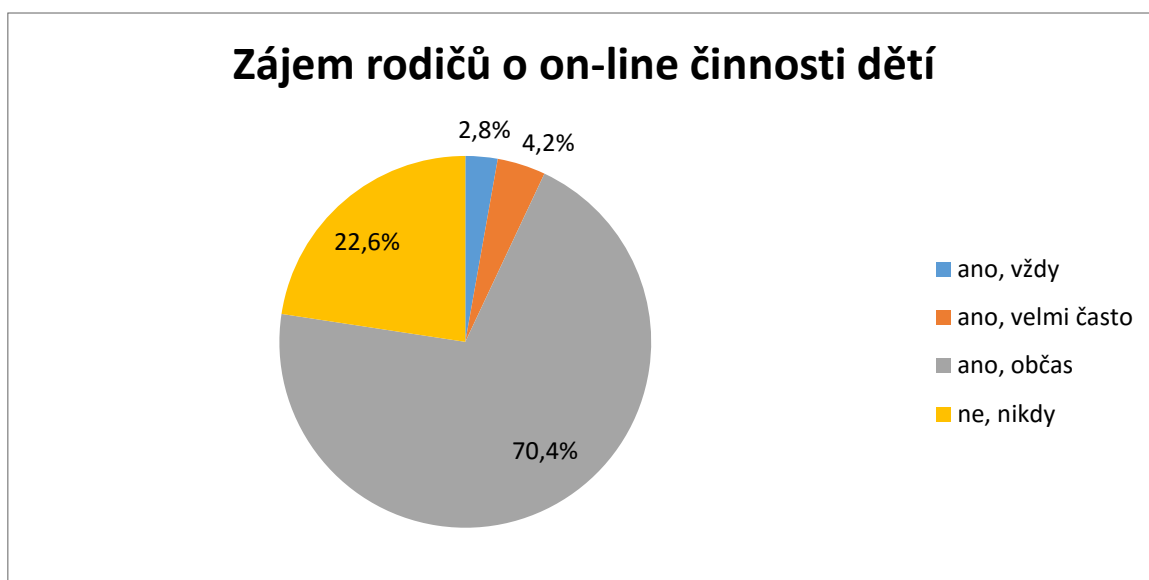
Tabulka č. 1: Deskripce výzkumného vzorku (dle ročníku a pohlaví)

6 ANALÝZA DAT

V rámci této kapitoly se budeme konkrétně věnovat výsledkům dotazníkového šetření. Jednotlivé otázky, na které respondenti odpovídali, byly zpracovány čárkovací metodou do tabulek absolutních četností, z nichž jsme následně vypočítali relativní četnosti (%). Získaná data, vztahující se k jednotlivým otázkám v dotazníku, jsme zpracovali v souladu se stanovenými dílčími cíli. V rámci cílových okruhů, jsme výšečovými grafy znázornili výsledky v % zastoupení, pouze u stěžejních otázek z dotazníku. Tabulky s přesnými vypočítanými absolutními a relativními četnostmi uvádíme v příloze na konci dokumentu.

DVC (1): Zjistit, zda se rodiče zajímají o činnosti svých dětí v prostředí internetu

Otázka č. 5: „Zajímají se rodiče o to, co na internetu děláš?“

Graf č. 1: *Zájem rodičů o on-line činnosti dětí*

Výše uvedený graf č. 1 znázorňuje zjištěná data, vztahující se ke stěžejní otázce č. 5. Tato otázka se respondentů ptá, zda se rodiče zajímají o jejich činnosti v prostředí internetu. Z celkového počtu 142 respondentů více než pětina uvedla, že se rodiče nikdy nezajímají o jejich činnosti v on-line prostředí, pouze však ve 3 % případů se rodiče zajímají vždy, zhruba v 70 % případů se rodiče zajímají občas a ve 4 % případů velmi často. Překvapujícím zjištěním pro mělo bylo, že více než $\frac{3}{4}$ případů se více méně zajímají. Dle mého názoru by se rodiče měli zajímat vždy o činnosti, kterým se děti v prostředí internetu věnují, aby si vytvořili ucelený přehled o tom, zdali jsou pro ně bezpečné či rizikové. V neposlední řadě, by se rodiče měli dětmi nechat poučit, o způsobech jejich používání.

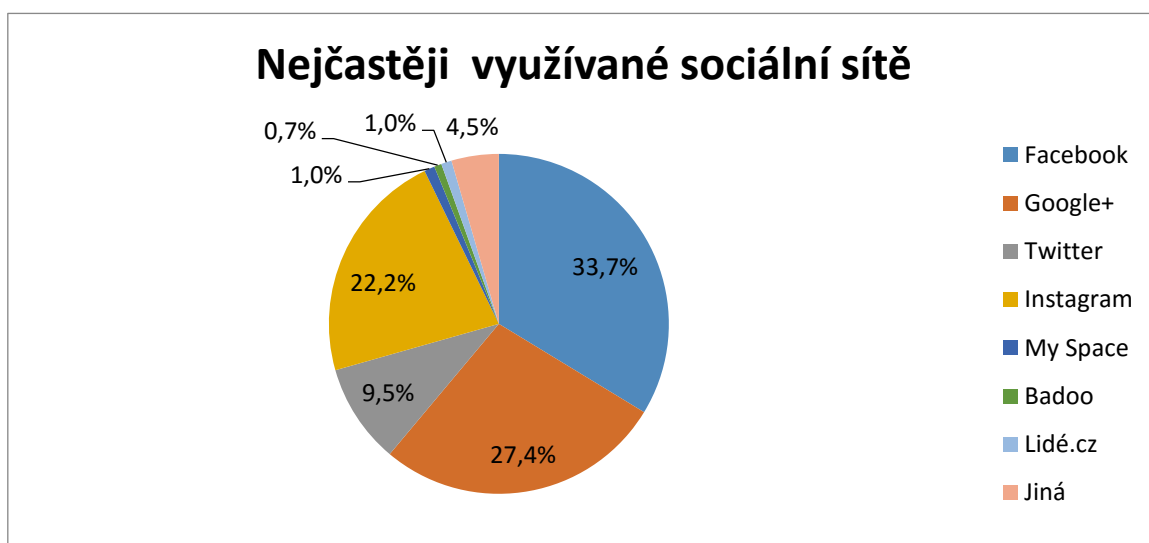
K předchozí otázce č. 5 se vztahuje následující otázka č. 6 která zjišťuje, zda rodiče svým dětem vymezují čas, který mohou strávit denně v prostředí internetu. Z celkového počtu 142 respondentů pouze 12 % z nich uvedlo, že jim rodiče čas vymezují. Z čehož vyplývá, že zhruba v 88 % případů, je rodičům jedno, jak dlouho jejich děti tráví čas v on-line prostředí. Respondenti, kterým rodiče denní čas na internetu stanovují, odpovídali na otázku č. 7, u které 41 % z nich uvedlo, že jim rodiče dovolují být on-line max. 3 hodiny denně. Pouze čtyřem respondentům, rodiče dovolí být on-line víc jak 3 hodiny.

Poslední otázkou vztahující se k prvnímu výzkumnému cíli byla otázka č. 8, která obecně zjišťovala, jakým činností se na internetu věnují nejčastěji. Respondenti měli možnost uvést více odpovědí. Z celkového počtu 142 respondentů se v prostředí internetu asi 27 % z nich věnuje komunikaci s lidmi a dalších 24 % sledování filmů/videí. Mezi další uváděné činnosti, kterým se věnují, patří stahování hudby, práce do školy a on-line hry.

DVC (2): Zjistit, jaké sociální sítě žáci využívají nejčastěji a v jaké míře

Žáci 8. a 9. ročníku nejprve odpovídali na otázku č. 4, která zjišťovala, kde všude využívají přístup k internetu. Z výzkumu vyplývá, ve 40 % případů, respondenti nejčastěji tráví čas na internetu prostřednictvím mobilních telefonů a 27 % z nich jej využívá ve škole na PC. Dále přístup k internetu využívají na PC doma a ve volnočasových zařízeních. Co se týká oblasti sociálních sítí, všech 142 respondentů u otázky č. 9 uvedlo, že mají vytvořený minimálně jeden účet a dokonce v 88 % případů mají dva a více účtů.

Otázka č. 10: „Na které sociální sítě máš vytvořený účet?“

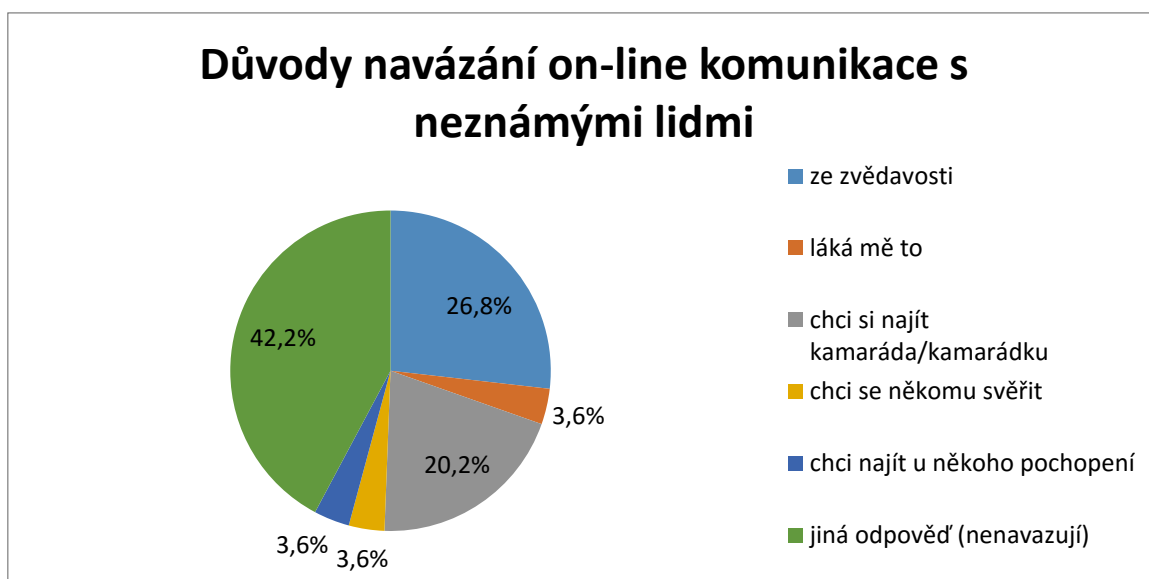

Graf č. 2: Nejčastěji využívané sociální sítě

Výše uvedený graf č. 2 se vztahuje k otázce č. 10, která zjišťuje, jaké sociální sítě žáci využívají nejčastěji. Nejčastěji využívanou sociální sítí, je ve 34 % případů Facebook. Mezi další patří, Google+ (27 %), Instagram (22 %), Twitter (10 %), aj. V návaznosti na předchozí otázku, respondenti odpovídali na otázky č. 11 a 12, které se žáků ptali, v kolika letech se poprvé na sociální sítí zaregistrovali a kolik času zde stráví za den. Zhruba polovina respondentů uvedla, že se poprvé na sociální sítí zaregistrovala v 10-11 letech. V 6 % případů se na sociální sítí zaregistrovali v 6-7 letech, ale naopak až v 33 % případů se zaregistrovali ve 12-13 letech. Z celkového počtu 142 respondentů, 30 % z nich tráví on-line na sítích 2-3 hodiny denně.

DVC (3): Zjistit, z jakého důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jakým způsobem tato komunikace probíhá.

Otázka č. 14: „Z jakého důvodu navazuješ on-line komunikaci s neznámými lidmi?“

Graf č. 3: Důvody navázání on-line komunikace s neznámými lidmi

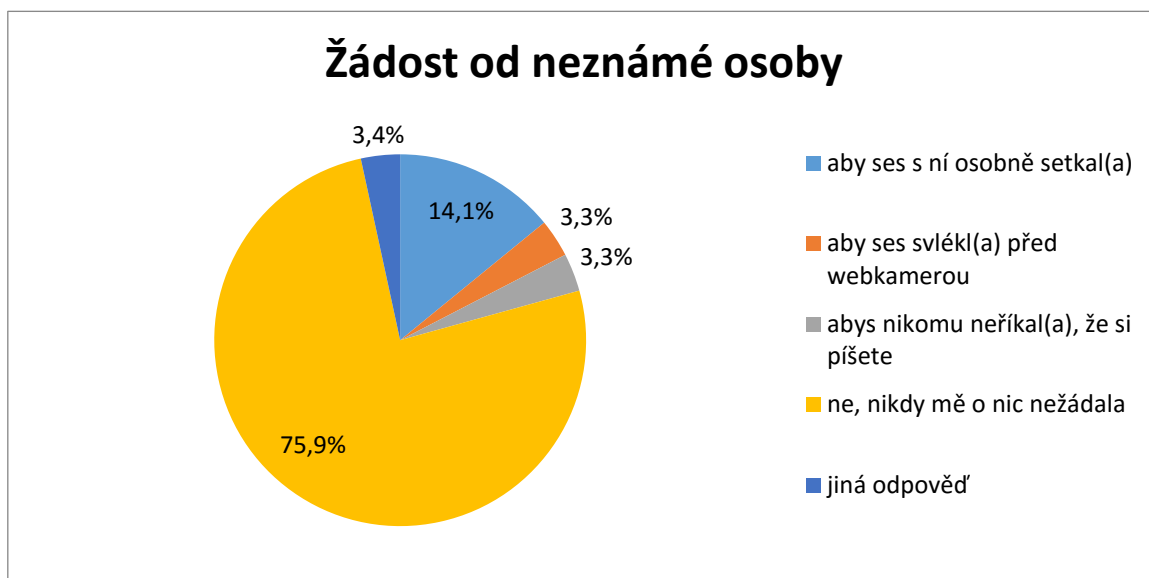
Respondenti nejprve odpovídali na otázku č. 14, která zjišťovala, z jakého důvodu žáci vůbec navazují kontakt s neznámými lidmi. Výzkum mezi žáky 8. a 9. ročníku ukázal, že v cca 42 % případů, žáci nenavazují kontakt s neznámými lidmi v prostředí internetu, ti kteří navazují, činí tak v 27 % ze zvědavosti, v cca v 20 % se jedná o snahu najít kamarádku/da a zbytek odpovědí, je že je to láká (4 %), chtějí se někomu svěřit (4 %) a snaží se najít u někoho pochopení (4 %). Výsledky ke stěžejní otázce č. 14 znázorňuje výše uvedený graf.

Předmětem zkoumání byla i otázka č. 16, zda žákům 8. a 9. ročníku, kteří navázali kontakt s neznámou osobou v on-line prostředí, zda jim tato osoba někdy poslala neslušné zprávy nebo dělala sexuální návrhy. Výsledkem bylo, že v 70 % případů, se tak nikdy nestalo, v cca 13 % případů se stalo jednou, v 12 % několikrát a ve zbylých případech velmi často.

Na otázku č. 17 odpovídali ti, kterým neznámá osoba poslala sexuální návrhy. Respondenti uvedli, že skoro v polovině případů, jim to bylo úplně jedno, v cca 9 % případů to v nich vzbudilo zvědavost, ve zbylých odpovědích uváděli pocit naštvanosti, trapnosti a strachu.

Na dotaz (otázku č. 19), zda neznámá osoba odmítla poslat svoji fotografii, o kterou žáci požádali, odpověděli, že v 87 % nikdy neodmítla a fotografii poslala, v ostatních případech ji odmítla poslat z důvodu, že neměla v tu chvíli čas, neměla funkční fotoaparát.

Otázka č. 21: „Neznámá osoba tě požádala“

Graf č. 4: Žádost od neznámé osoby

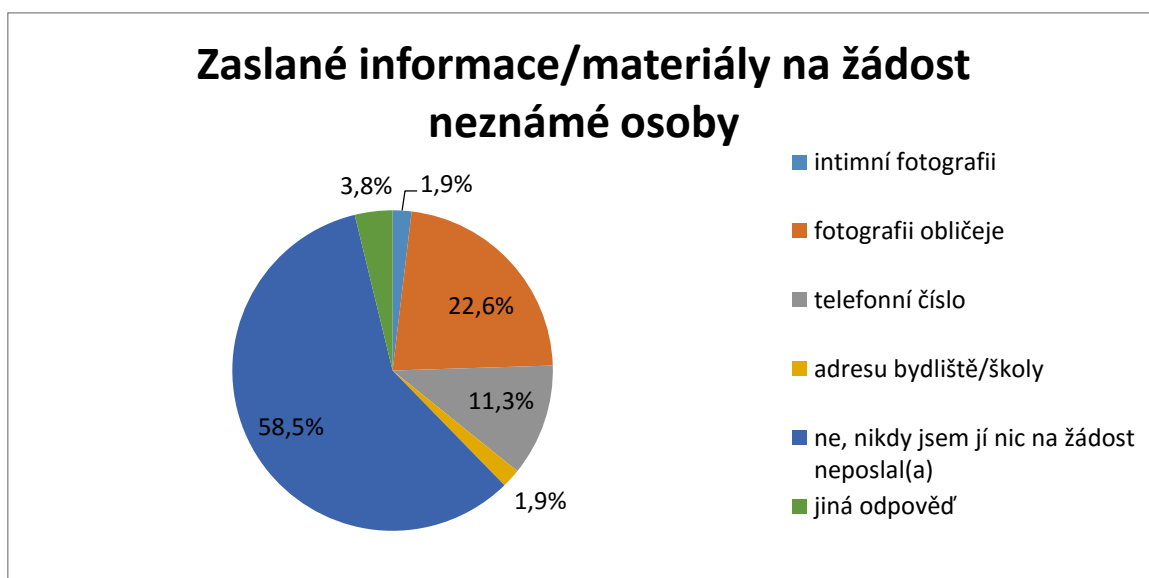
Na otázku č. 21, která se ptala, co od nich neznámá osoba požadovala, bylo uvedeno, že v 76 %, že je o nic nežádala, ve 14 % procentech případů, aby se osobně setkali, v cca ve 3 %, aby se svlékli před webkamerou a neřikali, nikomu, že si spolu píšou. Z respondentů, kteří v předchozí otázce uvedli, že je neznámá osoba požádala o osobní setkání, u otázky č. 22, 83 % z nich uvedlo, že nikdy neuskutečnilo osobní setkání, v cca 10 % případů se tak stalo jednou a ve zbylých případech vícrát. 24 respondentů, kteří uskutečnili osobní setkání s neznámou osobou, u následující otázky č. 23 uvedli, že v cca 67 % byla stejná, jako na internetu, v 25 % se chovala jinak a v cca 4 % byla jiného věku a pohlaví.

U otázky č. 24 bylo zjištěno, že 135 respondentů uvedlo, že jim nikdy neznámá osoba nevyhrožovala, když odmítli osobní setkání a pouze 7 respondentům bylo vyhrožováno zveřejněním jejich intimních fotografií na internetu. V rámci otázek č. 25 a 26 jsme se zajímali, zda by se vůbec někomu svěřili o setkání s neznámým člověkem. Zjištěním je, že 98 žáků by někoho informovalo o plánované osobní schůzce s neznámým člověkem, kterého poznali na internetu a to nejčastěji kamarády, rodiče, sourozence a spolužáky. Ve 44 případech by o této skutečnosti neřekli nikomu. Pro mě zajímavým zjištěním, u otázky č. 18 je, že 110 žáků (z celkových 142 respondentů) uvedlo, že nepovažuje informace, které jim neznámí lidé o sobě píší za pravdivé a jen 32 žáků si myslí, pravý opak. Každý žák, který se zúčastnil výzkumu a navazuje komunikaci s neznámými lidmi v on-line prostředí uvedl, že si vytváří o nich představu z těchto zdrojů: 60 z profilové fotografie, 10 podle písemné komunikace, 15 z webkamery a videa a 53 nemá žádnou představu.

DVC(4): Zjistit, jaké informace žáci poskytují neznámým lidem v prostředí internetu.

Z uvedených odpovědí u otázky č. 27, lze konstatovat, že skoro polovina respondentů uvádí na internetu pravdivé osobní údaje, 43 % je uvádí občas a ostatní neuvádějí pravdivé osobní údaje nikdy. Dále odpovídali na navazující otázku č. 28, mezi nejčastěji uváděné osobní údaje dle respondentů patří, zveřejnění křestního jména a příjmení (v 56 %), datum narození (37 %) a ostatními jsou zveřejňovány adresy bydliště/školy, apod.

Otázka č. 32: „*Jaké informace/materiály jsi již někdy poslal (a) na žádost neznámé osoby.*“

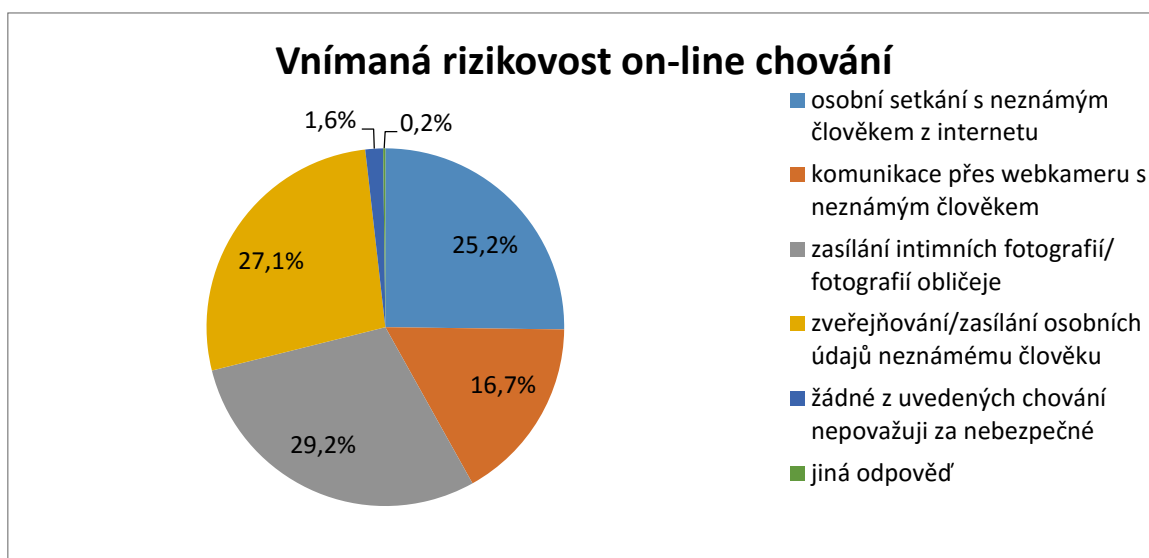

Graf č. 5: *Zaslané informace/materiály na žádost neznámé osoby*

Výše uvedený graf č. 5 znázorňuje odpovědi u otázky č. 32, která zjišťovala, jaké informace/materiály respondenti zaslali na žádost neznámé osoby. V cca 59 % odpovědí bylo uvedeno, že nikdy nic neposlali, dále v 36 případech se jedná o fotografii obličeje, 11 % případů tvoří zveřejnění telefonního čísla a v ostatních odpovědích se jednalo o adresu bydliště/školy, intimní fotografii aj. Jednou z otázek výzkumu byla i otázka č. 29, zda žáci někdy na internetu zveřejnili svoji intimní fotografii, 132 respondentů (z celkových 142) nikdy nezveřejnilo, ostatních 10 přiznalo, že se tak stalo jednou nebo několikrát. Z celkového počtu 142 žáků, pouze 9 z nich u otázky č. 30 uvedlo, že by se neznámé osobě svěřili se svým tajemstvím, o kterém doposud nikdo neví. Příjemným zjištěním je u otázky č. 31 skutečnost, že pouze 1 respondent uvedl, že by poslal neznámé osobě svoji intimní fotografii, za nějakou odměnu (dárek nebo peníze, apod.). Domníváme se, že z výše uvedených výsledků vyplývá, že jsou žáci poměrně obezřetní a nedají se zlákat formou nějaké odměny.

DVC(5): Zjistit, zda si žáci uvědomují možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi. V této části nás zajímalo (otázka č. 13), zda si žáci přidávají neznámé osoby mezi své kontakty na sociálních sítích. Z celkového počtu 142 respondentů, asi 63 % z nich si neznámé osoby mezi své kontakty nikdy nepřidávají, 35 % tak učiní občas a pouze 2 respondenti si je mezi své kontakty na sítích přidávají vždy nebo velmi často. Jedna z dalších otázek, otázka č. 15 byla směřována ke zjištění, zda žáci někdy uskutečnili on-line komunikaci s neznámým člověkem přes webkameru. 121 respondentů nikdy nekomunikovalo přes webkameru a 21 webkameru ke komunikaci použilo.

Otázka č. 33: „Které internetové chování považuješ za nebezpečné“

Graf č. 6: Vnímaná rizikovost on-line chování

K oblasti rizikového chování se vztahovala otázka č. 33, u níž cca 30 % účastníků výzkumu uvedlo, že za nebezpečné internetové chování považuje zasílání intimních fotografií, 27 % zveřejňování osobních údajů neznámým osobám, čtvrtina z účastníků považuje za nebezpečné osobní setkání s neznámým člověkem, 17% respondentů komunikaci přes webkameru s neznámým člověkem, apod. Také nás zajímalo (otázka č. 34), komu nebo zda vůbec, by se respondenti svěřili jako prvnímu, v případě obtěžování neznámou osobou na internetu. 51 % z nich uvedlo, že by se první svěřili rodičům, 23% by se svěřilo kamarádce/kamarádovi, 14 % sourozenci, apod. Pouze 5 % z nich by se nesvěřilo nikomu.

V závěru výzkumu jsme se snažili zjistit, u otázek č. 35 a 36, zda si žáci 8. a 9. tříd uvědomují nějaké rizika spojená s on-line komunikací s neznámými lidmi, zda již byli někdy informováni o kybergroomingu a zda znají nějakou internetovou stránku o jeho prevenci. Pro mě příjemným překvapením bylo zjištění, že cca 80 % žáků již někdy o rizicích kybergroomingu měli nějaké informace, a to od učitelů, rodičů, z internetu a televize. Pouze pětina respondentů o něm nikdy neslyšela. Co se týká povědomí o prevenci kybergroomingu, skoro polovina účastníků výzkumu nezná žádnou internetovou stránku, cca pětina z nich ví o stránce E-bezpečí, ostatní znají následující internetové stránky: Nebud' obět', Seznam se bezpečně a Jak na internet a jiné další.

7 INTERPRETACE DAT A SHRNUÍ VÝZKUMU

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit informovanost žáků 8. a 9. tříd, o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu. K výsledku výzkumného šetření nás vedlo několik dílčích cílů: zjistit, zda se rodiče zajímají o činnosti svých dětí v on-line prostředí; zjistit, jaké sociální sítě využívají nejčastěji a v jaké míře; zjistit, z jakého důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jakým způsobem tato komunikace probíhá; zjistit, jaké informace žáci poskytují neznámým lidem v prostředí internetu a posledním cílem bylo, zjistit, zda si žáci uvědomují možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi.

Výzkumné šetření probíhalo na vzorku 142 respondentů (žáků 8. a 9. ročníku ZŠ), jednalo se o 68 chlapců a 74 dívek, větší počet respondentů byla z 8. ročníku. Výzkumný soubor byl vybrán vícenásobným výběrem, technikou náhodných čísel, prostřednictvím on-line generátoru. Vycházeli jsme z registru základních škol v ČR, kde byly jednotlivé školy zahrnuty v rámci krajů a okresů. Nejprve jsme na základě výběru náhodného čísla vybrali jeden kraj ze 14 krajů v České republice. Vybraným krajem byl kraj Moravskoslezský, v rámci něhož jsme stejným způsobem na základě dvou náhodných čísel vybrali dva okresy, Opavu a Nový Jičín a v každém z nich jednu školu. Tento způsob výběru jsme si vybrali z důvodu, že se jedná o poměrně nový druh on-line rizikového chování,

Jako nástroj výzkumného šetření byl vybrán nestandardizovaný dotazník, který obsahoval celkem 36 otázek, které zahrnovaly otázky otevřené, uzavřené a převážně polouzavřené, kde měli respondenti možnost napsat i vlastní odpověď, v případě, že jim některá z předem stanovených odpovědí nevyhovovala. Dotazník byl rozdělen do pěti základních okruhů, dle stanovených výzkumných otázek. Jednotlivé části dotazníku zjišťují zájem rodičů o činnosti svých dětí v prostředí internetu, zda jsou uživateli sociálních sítí a z jakého důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi. Závěrečná část je věnována konkrétně internetovému jevu kybergroomingu. V této části se snažíme zjistit, jaká je informovanost o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu a jiných druzích rizikového chování s kybergroomingem spojených. Zajímalo nás, zda si žáci uvědomují rizikovost internetového chování a jestli jsou v on-line prostředí obezřetní.

V následující části se budeme zabývat výsledky našeho výzkumného šetření, jednotlivé výsledky budeme interpretovat v souladu s předem stanovenými výzkumnými otázkami.

DVO č. 1: Zajímají se rodiče o činnosti svých dětí v prostředí internetu?

K první dílčí výzkumné otázce se vztahovaly otázky v dotazníku č. 5,6,7 a 8. První výzkumná otázka se zabývala zájmem rodičů o činnosti dětí v prostředí internetu a konkrétními činnostmi, kterým se v on-line prostředí věnují nejčastěji. Výsledek výzkumného šetření ukázal, že nejčastější činností je komunikace s lidmi (27 %) a 24 % zahrnuje sledování filmů/videí. Mezi další uváděné činnosti patří, stahování hudby/filmů, práce do školy, hraní on-line her, apod. Co se týká zájmu rodičů o činnosti svých dětí v on-line prostředí, výzkum ukázal, že cca 77 % rodičů zajímá, jakým činnostem se jejich děti v on-line prostředí věnují a více jak 1/5 (více jak 20 %) to nezajímá vůbec. Pouze ve 12 % případech, rodiče dětem stanovují denní čas strávený v prostředí internetu.

DVO č. 2: Jaké sociální sítě využívají nejčastěji a v jaké míře?

Fenomén dnešní doby je používání sociálních sítí, proto nás v rámci našeho výzkumného úkolu logicky zajímalo, zda žáci 8. a 9. tříd mají vytvořené účty na sociálních sítích, o které se jedná a v jaké míře je využívají. K druhé dílčí výzkumné otázce se vztahovaly otázky v dotazníku č. 4,9,10,11 a 12. V této části bylo prokázáno, že všech 142 respondentů má vytvořeno min. jeden účet na některé sociální síti. 88 % z nich přiznává, že využívá více účtů. Nejčastější uvedenou sociální sítí je Facebook. Z celkového počtu 142 respondentů tráví na sítích cca 48 % do dvou hodin denně a 52 % více jak 2 hodiny denně. Abychom se v našem výzkumu posunuli dál, musela být část otázek směřována na zjištění důvodů, proč navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jak případně probíhá.

DVO č. 3: Z jaké důvodu žáci navazují on-line komunikaci s neznámými lidmi a jakým způsobem tak komunikace probíhá?

S třetí dílčí výzkumnou otázkou souvisí následující otázky z dotazníku, otázka č. 14, která se zabývala důvody, které respondenty vedou k navazování on-line komunikace s neznámými lidmi. Otázky č. 16-24 se zabývaly průběhem virtuální komunikace s lidmi, které znají pouze z kyberprostoru. Jelikož on-line komunikace může dospět až k osobnímu setkání s neznámým člověkem, v rámci navazujících otázek č. 25. a 26, nás zajímalo, zda by někomu řekli o plánované schůzce s neznámým člověkem z internetu a popř. které konkrétní osobě. V 42 % případech, žáci nenavazují vůbec kontakt s neznámými lidmi! V opačných případech dělají tak 27 % ze zvědavosti, v cca 20 % se jedná o snahu najít si

kamaráda/kamarádku. A zbytek respondentů, kteří uvedli, že navazují kontakt s neznámými lidmi, činí tak, protože hledají pochopení, chtějí se někomu svěřit nebo je to jen tak láká. Další výzkumná otázka zjišťovala, o co je neznámá osoba během on-line komunikace požádala, 76 % respondentů uvedlo, že nikdy nebylo neznámou osobou o nic požádáno, se 14 % měla zájem uskutečnit osobní setkání v reálném životě a po 3 % respondentů požadovala utajení jejich vzájemné komunikace a svléknutí se před webkamerou. V návaznosti na předešlou otázku nás logicky zajímalo, zda se respondenti opravdu setkali s neznámým člověkem z internetu. 118 respondentů (z celkového počtu 142) nikdy s ní osobní setkání neuskutečnilo, 14 alespoň jednou a zbylých 10 respondentů osobní schůzku uskutečnilo několikrát. Z 24 respondentů, kteří již někdy osobní setkání s neznámým člověkem z internetu uskutečnili, 6 (25 %) respondentů uvedlo, že se choval jinak, než se prezentoval na internetu, v jednom případě se jednalo o osobu opačného pohlaví a v dalším případě byla osoba jiného věku. V případě, že neměli zájem s ní uskutečnit osobní setkání, 135 respondentům nikdy nevyhrožovala zveřejněním jejich intimních fotografií, které od nich v průběhu on-line komunikace obdržela, avšak pouze 7 respondentům bylo tímto způsobem neznámou osobou vyhrožováno. Na dotaz, zda mají zkušenost se zasíláním zpráv či návrhů vulgárního/sexuálního charakteru neznámou osobou, 70 % z nich takovou zkušenost nemá, a pokud se tak stalo, 13 % z nich uvedlo, že se tak stalo pouze jednou a v 18 % případů vícekrát.

DVO č. 4: Jaké informace žáci poskytují neznámým lidem v prostředí internetu? Ke čtvrté dílčí výzkumné otázce se vztahovaly první tři otázky č. 27, 28 a 29, které se zabývaly problematikou zveřejňování pravdivých osobních údajů či intimních materiálů ve virtuálním prostředí. Další série otázky 30, 31 a 32 se naopak věnovala poskytování informací či intimních materiálů neznámým virtuálním přátelům. Z výzkumu vyplývá, že 93 respondentů nikdy nic na žádost neznámé osoby nezaslali, ve 23 % případů jí zaslali pouze svoji fotografii obličeje, v 11 % jí sdělili telefonní číslo a pouze 3 respondenti neznámé osobě poskytly intimní fotografii či adresu bydliště/školy. Za překvapující zjištění považují, že pouze 9 z celkového počtu 142 respondentů, by se cizímu člověku z internetu, svěřilo s tajemstvím, které doposud nikomu neprozradili a pouze 1 respondent by se nechal zlákat nabídkou odměn, za zaslání své intimní fotografie.

DVO č. 5: Uvědomují si žáci možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi?

Pátá dílčí výzkumná otázka se vztahovala k otázkám v dotazníku č. 13, 15, 33, 35 a 36. Předmětem našeho zkoumání bylo i zjištění, zda si žáci vůbec uvědomují možné rizika on-line komunikace s neznámými lidmi a jaké internetové chování považují za nebezpečné. Z celkového počtu 142 respondentů, za rizikové chování v on-line prostředí 126 respondentů považuje, poskytování osobních fotografií (intimní, obličeje) a 117 zasílání osobních údajů neznámým lidem v on-line prostředí. Čtvrtina z dotazovaných, za rizikové shledává setkání s neznámým člověkem v reálném životě. V cca 17 % případů za rizikové považují komunikaci prostřednictvím webkamery s neznámým člověkem.

Za pozoruhodné lze považovat skutečnost, že z celkového počtu 142 respondentů, pouze 7 respondentů nepovažuje žádné z uvedených chování za rizikové. Mimo jiné nás také zajímalo, zda si žáci 8. a 9. ročníku přidávají neznámé osoby mezi své kontakty na sociálních sítích. Ze zjištěných dat mě překvapilo, že pouze 2 respondenti, z celkového počtu 142 si neznámé osoby mezi své kontakty přidávají, 35 % je ochotno si je přidat občas a cca 63 % respondentů tak neučiní nikdy. Na výzkumnou otázku, zda již někdy absolvovali komunikaci přes webkameru s neznámým člověkem, 85 % odpovědělo, že s ním tímto způsobem nikdy nekomunikovalo, ostatní jednou či několikrát.

Obezřetnost respondentů jsme také posuzovali na základě otázky, která se ptala, zda by se v případě nutnosti někomu svěřili, kdyby je neznámá osoba na internetu obtěžovala, a v případě, že ano, tak které konkrétní osobě. Z výsledků vyplývá, že by se 135 respondentů někomu svěřilo a pouze 7 respondentů by se nesvěřilo nikomu. Konkrétně víc než polovina respondentů (51 %) uvedla, že by se jako prvním svěřila rodičům, což lze na jednu stranu považovat za ne moc překvapující zjištění, ale spíše za samozřejmost, že by se měli svěřovat jim, jakožto nejdůležitějším činitelům prevence rizikového chování v on-line prostředí. Před realizací výzkumu, jsme se domnívali, že by se rodičům jako prvním, svěřilo o hodně méně než polovina respondentů, už jen z důvodu, že prochází obdobím dospívání, mění se jejich vzájemné vztahy s rodiči, dochází k určitému osamostatňování od rodiny a významnou roli začíná mít vrstevnická skupina. Jak uvádí konkrétně Langmeier a Krejčířová (2006, s. 154) mění se i způsob jejich chování, největší konflikty mezi rodiči a dětmi vznikají většinou kvůli jakýmkoliv zákazům či příkazům ze strany rodičů. Není tedy divu, že raději navazují spíše vztahy se svými vrstevníky, které jim dávají možnost se alespoň někdy odpoutat od návaznosti na svých rodičích. Z pohledu sociální pedagogiky, vrstevnické

skupiny umožňují přerušeni závislosti jedince na svých rodičích a zároveň jim umožňuje stát se samostatnými a svobodnými (Kraus, 2014, s. 89).

Na základě toho jsme předpokládali, že by se respondenti jednoznačně první svěřili kamarádům, opak je ovšem pravdou. Jak již bylo výše zmíněno, volí převážně rodiče a až druhou možností je svěřeni se kamarádům (23 %). Jako další možnosti s případným svěřením se, volili sourozence, policii, učitele, aj.

Výsledek výzkumu také ukázal, že v několika případech se objevily náznaky chování případného kybergroomera. Za možné známky kybergroomingu, lze na základě výpovědi některých respondentů považovat, žádost o svléknutí před webkamerou či udržení komunikace v tajnosti. Z respondentů, kteří s neznámým člověkem uskutečnili osobní setkání, jeden uvedl, že se ve skutečnosti jednalo o osobu jiného pohlaví nebo věku.

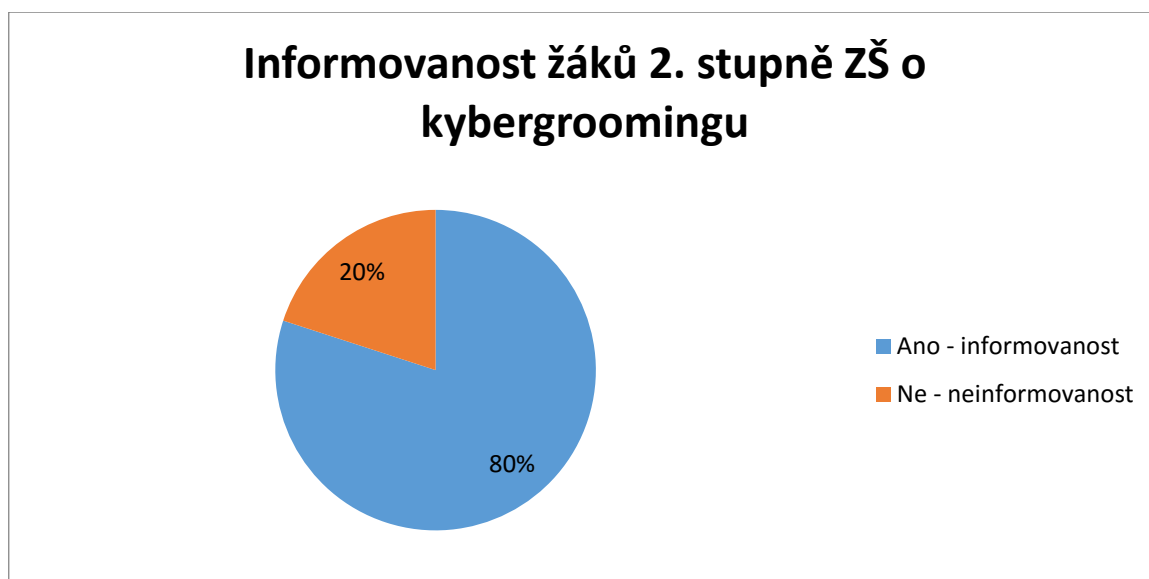
Z výše uvedených poznatků vyplývá, že žáci 8. a 9. tříd se chovají v on-line prostředí poměrně obezřetně, protože 42 % z nich uvedlo, že vůbec tímto způsobem nenavazují kontakt s lidmi, které osobně neznají. Z těch, kteří navazují kontakt s neznámými lidmi (58 %), 83 % uvedlo, že nikdy neuskutečnili osobní setkání s neznámou osobou, o které je tato osoba požádala. Dále pouze 10 z celkového počtu 142 respondentů někdy na internetu zveřejnili svoji intimní fotografii. 59 % nikdy nic na žádost neznámé osoby nezaslali (např. intimní fotografii, fotografii obličeje, adresu bydliště/školy).

Co se týká informovanosti o kybergroomingu a nebezpečích s ním spojených, je zřejmé, že velká většina respondentů (80 %) o něm již někdy slyšela a uvědomuje si možné následky svého rizikového chování v prostředí internetu. Naopak zhruba pětina (20 %) o něm neslyšela nikdy a pouze nepatrná část všech respondentů (7 lidí) si žádné nebezpečí spojené s on-line komunikací s neznámým člověkem nepřipouští. Vzhledem k tomu, že se jedná o lidi v rizikovém období dospívání, předpokládali jsme na začátku, že on-line komunikaci s neznámými lidmi bude navazovat daleko více žáků v této věkové kategorii a budou mít snahu experimentovat s virtuálními vztahy. Budou daleko více sdílet osobní a intimní informace včetně svých tajemství.

Určitě jsme nečekali, že v tomto věkovém rozmezí, tak velká část respondentů zná pojem kybergrooming a jeho nebezpečí. Tato očekávání vycházela z mého osobního příkladu, protože já osobně jsem ještě donedávna neměla sama tušení o tomto internetovém jevu. Dokonce spousta mých vrstevníků dodnes netuší, jaká je podstata kybergroomingu a že takový internetový jev vůbec existuje. Je možné, že k vysoké informovanosti či znalosti

pojmu kybergrooming, možná přispěla i skutečnost, že jsme tento pojem definovali v úvodní části dotazníku. Žáci se tak mohli s tímto pojmem poprvé setkat právě při jeho vyplňování.

Na závěr této kapitoly je však důležité provést i rekapitulaci hlavního výzkumného cíle: **Zjistit, informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu.** Výsledek jeho naplnění zobrazuje níže uvedený graf č. 7.

Graf č. 7: Informovanost žáků 2. stupně ZŠ o kybergroomingu

8 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Přestože z výsledků bakalářské práce vyplývá, že informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o nebezpečném internetovém jevu kybergroomingu je poměrně vysoká, zůstává nemalé množství jedinců v tomto věkovém období bez informovanosti. Bylo by tedy vhodné, aby zodpovědní pedagogičtí pracovníci, učitelé, sociální pedagogové, výchovní poradci a metodici prevence a v neposlední řadě i rodiče vzájemně spolupracovali na preventivních programech školy, např. Minimální preventivní program. Za důležité také považujeme další vzdělávání výše uvedených pracovníků, aby se seznamovali s případnými novými projevy kybergroomingu. Nejznámějším a nejrozšířenějším projektem v oblasti prevence rizikového chování ve virtuálním prostředí je E-bezpečí. Tento projekt nabízí různé druhy vzdělávání a školení ve formě přednášek pro pedagogické pracovníky, žáky a rodiče. V zájmu zodpovědných pedagogických pracovníků a rodičů, musí být, aby o nebezpečí kybergroomingu věděli všichni jedinci v této rizikové věkové kategorii období dospívání.

ZÁVĚR

Účelem bakalářské práce bylo zjistit informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o rizikové on-line komunikaci a seznamování s neznámými lidmi a nebezpečí kybergroomingu.

Bakalářská práce se skládala z teoretické a praktické části. Teoretická část byla rozdělena do čtyř kapitol. Cílem teoretické části bakalářské práce bylo nastínit teoretická východiska na zadané téma. Teoretická východiska byla výchozí pro zpracování praktické části. První kapitola se věnovala vymezení termínu kybergrooming a jeho specifikům. Konkrétně se věnovala etapám kybergroomingu, prostřednictvím kterých útočník s obětí manipuluje. Druhá kapitola se věnovala problematice sociálních sítí, jakožto jedné z možných komunikačních platforem s výskytem kybergroomingu. Věnovala pozornost důležitým pojmům, jako je disinhibiční efekt, virtuální identita a sebe prezentace, které jsou pro virtuální prostředí specifické. V rámci třetí kapitoly jsme se zaměřovali na prevenci kybergroomingu, která je nezbytně důležitá jak na úrovni školy, tak i rodiny. V souvislosti s rodiči hovoříme o novém konceptu tzv. digitální rodičovství. Závěrečnou částí je kapitola čtvrtá, která se věnuje období dospívání. V této části jsme se zabývali fyzickými i psychickými změnami, proces socializace, významu vrstevnické skupiny a proměně vztahů s rodiči.

Praktická část se věnovala metodologii výzkumu. Hlavním cílem výzkumného šetření bylo zjistit informovanost žáků 8. a 9. ročníku ZŠ o kybergroomingu. Z výzkumu vyplynulo, že 80 % respondentů o kybergroomingu již někdy slyšelo, 42 % ze všech respondentů vůbec nenavazuje on-line komunikaci s lidmi, které nezná, z čehož vyplývá, že zcela eliminují možnost stát se obětí případného kybergroomera a pouze 7 žáků si nepřipouští žádná rizika spojená s on-line komunikací s neznámými lidmi.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] CARR-GREGG, Michael a Erin SHALE. Pubertáči a adolescenti: průvodce výchovou dospívajících. Praha: Portál, 2010. Rádcí pro rodiče a vychovatele. ISBN 978-80-7367-662-9.
- [2] CARR-GREGG, Michael. Psychické problémy v dospívání. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0062-8.
- [3] ČAČKA, Otto. Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. Brno: Doplněk, 2000. ISBN 8072390600.
- [4] DĚDKOVÁ, Lenka. Navazování kontaktů online a setkávání se s neznámými lidmi z internetu: Kybergrooming a mýty s ním spojené. In: ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 89-90. ISBN 978-80-247-5010-1.
- [5] DIVÍNOVÁ, Radana. Cybersex: forma internetové komunikace. Praha: Triton, 2005. ISBN 80-7254-636-8.
- [6] HRŮZA, Petr. Kybernetická bezpečnost II. Brno: Univerzita obrany, 2013. ISBN 978-807231-931-2.
- [7] HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.
- [8] HULANOVÁ, Lenka. Kybergrooming. In: KRČMÁŘOVÁ, Barbora a kol. Děti a on-line rizika. Praha: Sdružení Linka bezpečí, 2012, s. 93. ISBN 978-80-904920-2-8.
- [9] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.
- [10] KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. Nebezpečné komunikační techniky spojené s ICT pro ředitele základních a středních škol. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4555-7.
- [11] KOPECKÝ, Kamil. Moderní trendy v e-komunikaci. Olomouc: Hanex, 2007. ISBN 978-80-85783-78-0.
- [12] KOŽÍŠEK, Martin a Václav PÍSECKÝ. Bezpečně n@ internetu: průvodce chováním ve světě online. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5595-3.
- [13] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0643-9.

- [14] LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284_0.
- [15] MACHÁČKOVÁ, Hana. Soukromí a sebe odkrývání na on-line sociálních sítích: Profil na sociálních sítích: Obsah na SNS. In: ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 60-61. ISBN 978-80-247-5010-1.
- [16] MULLER, Mary Margaret. Jak ochránit děti před pornografií na internetu. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0694-1.
- [17] ŠMAHEL, David. Děti na internetu: Sociální sítě. In: ŠEVČÍKOVÁ, Anna a kol. Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu. Praha: Grada Publishing, 2014, s. 23. ISBN 978-80-247-5010-1.
- [18] ŠMAHEL, David. Psychologie a internet: děti dospělými, dospělí dětmi. Praha: Triton, 2003. Psychologická setkávání. ISBN 80-7254-360-1.
- [19] VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., dopl. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [20] VANÍČKOVÁ, Eva a kol. Metodika prevence násilí, online násilí a šikany ve školách. Praha: [Fakultní nemocnice v Motole], 2016. ISBN 978-80-87347-30-0.
- [21] WEISS, Petr. Poruchy sexuální preference. Praha: Galén, 2017. ISBN 978-80-7492-310-4.

Internetové zdroje

- [1] CHOO, Kim-Kwang Raymond. *Online child grooming:: a literature review on the misuse of social networking sites for grooming children for sexual offences* [online]. Canberra: Australian Institute of Criminology, 2009 [cit. 2018-04-26]. ISBN 978 1 921532 33 7. Dostupné z: <https://aic.gov.au/publications/rpp/rpp103>
- [2] Informace o projektu. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
- [3] Kdo by měl vést děti k bezpečnému užívání informačních a komunikačních technologií?. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, 31 Květen 2009 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/154-164>

- [4] KONEČNÁ, Hana a Zora DUŠKOVÁ. *Rizika kyberprostoru: průvodce pro děti, rodiče a učitele* [online]. Praha: Dětské krizové centrum, 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/prevence-2#rizika-kyberprostoru-3>
- [5] KOPECKÝ, Kamil, René SZOTKOWSKI a Veronika KREJČÍ. *Rizikové formy chování českých a slovenských dětí v prostředí internetu* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015 [cit. 2018-04-26]. ISBN 978-80-244-4868-8. Dostupné z: <https://www.researchgate.net>
- [6] KOPECKÝ, Kamil. Digitální rodičovství - starý koncept v novém kabátě. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK Pdf, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017, 4 duben 2015 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rodice-ucitele-zaci/1012-digitalni-rodicovstvi>
- [7] KOPECKÝ, Kamil. Riziková forma navazování kontaktů s dětmi v prostředí sociálních sítí. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK Pdf, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017, 6 Červen 2014 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/sociotechnika/870-rizikove-kontakty>
- [8] KOPECKÝ, Kamil. Sociální sítě jako prostředí pro nebezpečnou virtuální komunikaci. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK Pdf, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017, 17 Listopad 2009 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/socialni-sit/147-222>
- [9] KOPECKÝ, Kamil. Stručný úvod do problematiky online vydírání českých dětí se zaměřením na tzv. sextortion. *Pediatric pro praxi* [online]. Olomouc: Solen, 2000-, 2014, **15**(6), 352–354 [cit. 2018-04-04]. ISSN 1213-0494. Dostupné z: <https://www.pediatricpropraxi.cz/pdfs/ped/2014/06/07.pdf>
- [10] KOVÁŘOVÁ, Veronika a Kamil KOPECKÝ. Fenomén - disinhibiční efekt. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK Pdf, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017, 01 Červen 2012 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z:

- <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/485-fenomen-disinhibini-efekt>
- [11] Kybergrooming - praktické ukázky. *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, (c)2008-2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/106-70>
- [12] *MKN-10: Mezinárodní statická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: Tabelární část* [online]. Desátá revize. Praha: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2017 [cit. 2018-04-24]. ISBN 978-80-7472-168-7. Dostupné z: <https://www.uzis.cz/zpravy/aktualni-verze-mkn-10-cr>
- [13] *MŠMT: Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních* [online]. 2010 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- [14] *MŠMT: Rámcový koncept - Kyberšikana a další formy kybernetické agrese* [online]. 2017 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/socialni-programy/metodicke-dokumenty-doporuceni-a-pokyny>
- [15] NOVÁKOVÁ, Milena. Jak internet ovlivňuje život dětí a dospívajících?. *Šance dětem* [online]. Praha: Obecně prospěšná společnost Sirius, 2018, 3. 2. 2015 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jak-internet-ovlivnuje-zivot-deti-a-dospivajicich-145.html>
- [16] O dětském krizovém centru. *Dětské krizové centrum* [online]. Praha: Dětské krizové centrum, z.ú., ©2015 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <http://www.ditekrize.cz/o-nas#kdo-jsme>
- [17] O projektu. *Seznam se bezpečně* [online]. Seznam.cz, (c)1996-2018 [cit. 2018-04-26]. Dostupné z: <https://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu>

- [18] SOUKUP, Petr. Děti na internetu: Jaký je přístup českých rodičů k ochraně dětí na síti. *Šance dětem* [online]. Praha: Obecně prospěšná společnost Sirius, ©2011-2018, 30. 9. 2011 [cit. 2018-04-04]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/deti-na-internetu-jaky-je-pristup-ceskych-rodicu-k-ochrane-deti-na-siti-9.html>
- [19] SZOTKOWSKI, René, Kamil KOPECKÝ a Veronika KREJČÍ. *Nebezpečí internetové komunikace IV* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013 [cit. 2018-04-26]. ISBN 978-80-244-3912-9. Dostupné z: Dostupné z: <https://www.researchgate.net/>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj. A jiné

např. Například

tzv. Tak zvaně

MKN-10 Mezinárodní klasifikace nemocí

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obrázek č.1: Ukázka skutečného případu kontaktování oběti na Facebooku.....</i>	<i>26</i>
--	-----------

SEZNAM TABULEK

<i>Tabulka č.1: Deskripce výzkumného vzorku (dle ročníku a pohlaví)</i>	40
---	----

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf č.1: Zájem rodičů, o činnosti svých dětí v prostředí internetu.....</i>	<i>41</i>
<i>Graf č.2: Nejčastěji využívané sociální sítě.....</i>	<i>42</i>
<i>Graf č.3: Důvody navázání on-line komunikace s neznámými lidmi.....</i>	<i>43</i>
<i>Graf č.4: Žádost od neznámé osoby.....</i>	<i>44</i>
<i>Graf č.5: Zasláné informace/materiály na žádost neznámé osoby.....</i>	<i>45</i>
<i>Graf č.6: Vnímaná rizikovost on-line chování.....</i>	<i>46</i>
<i>Graf č.7: Informovanost žáků 2. stupně ZŠ o kybergroomingu.....</i>	<i>53</i>

SEZNAM PŘÍLOH

P I: DOTAZNÍK

P II: TABULKY – ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ ČETNOST

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dotazník – Kybergrooming

Milí žáci, jmenuji se Adriana Janošová a jsem studentkou 3. ročníku, oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku k mé bakalářské práci, která se týká internetové manipulativní techniky kybergroomingu a on-line seznamování s neznámými lidmi prostřednictvím internetu.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze pro zpracování praktické části bakalářské práce. Předem Vám děkuji za Váš čas, věnovaný vyplnění dotazníku.

Kybergrooming – je manipulativní způsob chování uživatelů internetu (kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a vylákat ji na osobní schůzku. Výsledkem osobní schůzky může být sexuální zneužití, fyzické násilí, zneužití oběti pro dětskou prostituci aj.

Pokyny k vyplnění dotazníku:

Zvolte vždy jednu odpověď (pokud u otázky není uvedeno jinak). **Odpověď zakroužkujte.**

1. **Jsi:**
 - a) chlapec
 - b) dívka

2. **Který ročník základní školy navštěvuješ?**
 - a) 8. ročník
 - b) 9. ročník

3. **Kolik je ti let? (dopiš číslo):**
4. **Kde všude využíváš přístup k internetu? (můžeš uvést více odpovědí)**
 - a) ve škole
 - b) v knihovně
 - c) v nízkoprahovém zařízení/jiném volnočasovém zařízení
 - d) v mobilu
 - e) v internetové kavárně
 - f) jiná odpověď (uveď):

5. **Zajímají se rodiče o to, co na internetu děláš?**
 - a) ano, vždy
 - b) ano, velmi často
 - c) ano, občas
 - d) ne, nikdy

6. **Určují ti rodiče čas, který můžeš strávit na internetu?**

- a) ano
- b) ne (pokud jsi odpověděl/a ne pokračuj otázkou č. 8)

7. **Jak dlouho ti rodiče dovolí trávit čas na internetu za den?** (uved' v hodinách)

8. **Jakým činností se na internetu věnuješ nejčastěji?** (můžeš uvést více odpovědí)

- a) práce do školy
- b) hraní on-line her
- c) stahování hudby/filmů
- d) sledování on-line filmů/videí
- e) komunikace s lidmi

f) jiná odpověď (uved'):

9. **Máš vytvořený účet na některé ze sociálních sítí?**

- a) ano, mám jeden účet
- b) ano, mám více účtů
- c) ne, nemám vytvořený žádný účet (pokud jsi odpověděl/a ne pokračuj otázkou č. 14)

10. **Na které sociální sítí máš vytvořený účet?** (můžeš uvést více odpovědí)

- a) Facebook
- b) Google+
- c) Twitter
- d) Instagram
- e) My Space
- f) Badoo
- g) Lidé.cz
- h) jiná odpověď (uved'):

11. **V kolika letech ses poprvé na sociální sítí zaregistroval (a)?** (uved' konkrétní věk)

12. **Kolik času trávíš denně na sociálních sítích?**

- a) méně než hodinu
- b) 1-2 hodiny
- c) 2-3 hodiny
- d) více

13. **Přidáváš si na žádost neznámé osoby mezi své kontakty?**

- a) ano, vždy
- b) ano, velmi často
- c) ano, občas
- d) ne, nikdy

14. Z jakého důvodu navazuješ on-line komunikaci s neznámými lidmi?

(můžeš uvést více odpovědí)

- a) ze zvědavosti
- b) láká mě to
- c) chci si najít kamaráda/kamarádku
- d) chci se někomu svěřit
- e) chci najít u někoho pochopení
- f) jiná odpověď (uveď):

.....

15. Zúčastnil (a) ses někdy on-line komunikace přes webkameru s neznámou osobou?

- a) ano, jednou
- b) ano, několikrát
- c) ano, velmi často
- d) ne, nikdy

16. Poslala ti někdy neznámá osoba neslušné zprávy nebo ti dělala sexuální návrhy?

- a) ano, jednou
- b) ano, několikrát
- c) ano, velmi často
- d) ne, nikdy *(pokud jsi odpověděl/a ne pokračuj otázkou č. 18)*

17. Jak ses v tu chvíli cítil (a)?

- a) cítil (a) jsem se trapně
- b) cítil (a) jsem se naštvaně
- c) vzbudilo to ve mně zvědavost
- d) měl (a) jsem strach
- e) bylo mi to úplně jedno
- f) jiná odpověď (uveď):

.....

18. Považuješ informace, které ti neznámí lidé o sobě na internetu píšou za pravdivé?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

19. Požádal (a) jsi někdy neznámou osobu, aby ti poslala svoji fotografii, ale ona z nějakého důvodu odmítla?

- a) ano, neměla funkční fotoaparát
- b) ano, neměla USB kabel k přenosu fotografie
- c) ano, neměla v tu chvíli čas
- d) ano, (uveď jiný důvod):

.....

- e) ne, nikdy

20. Odkud máš představu o neznámé osobě, kterou znáš pouze z internetu?

- a) z profilové fotografie
- b) z videa, které sdílí na svém profilu
- c) podle toho, co mi o sobě napsal (a)
- d) z webkamery
- e) nevím, jak ve skutečnosti vypadá
- f) jiná odpověď (uved'):

.....

21. Neznámá osoba tě požádala: (můžeš uvést více odpovědí)

- a) aby ses s ní osobně setkal (a)
- b) aby ses svlékl (a) před webkamerou
- c) abys nikomu neříkal (a), že si píšete
- d) ne, nikdy mě o nic nežádala
- e) jiná odpověď (uved'):

.....

22. Uskutečnil (a) jsi někdy osobní setkání s neznámou osobou?

- a) ano, jednou
- b) ano, několikrát
- c) ne, nikdy (pokud jsi odpověděl/a ne pokračuj otázkou č. 24)

23. Neznámý člověk, se kterým jsi uskutečnil (a) osobní setkání, byl jiný, než ten za kterého se vydával na internetu:

- a) ano, byl starší/mladší
- b) ano, byl jiného pohlaví
- c) ano, choval se jinak než na internetu
- d) ano, vzhledově vypadal úplně jinak
- e) ne, byl stejný jako na internetu

24. Vyhržovala ti někdy neznámá osoba, že zveřejní na internetu tvoje intimní fotografie, pokud s ní neuskuteční osobní setkání?

- a) ano
- b) ne

25. Řekl (a) bys někomu, že jdeš na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš z internetu?

- a) ano
- b) ne (pokud jsi odpověděl/a ne pokračuj otázkou č. 27)

26. Komu bys řekl (a) o osobní schůzce s neznámým člověkem? (můžeš uvést více odpovědí)

- a) rodiče
- b) sourozenci
- c) spolužáci
- d) kamarád/kamarádka
- e) někdo jiný (uved'):

.....

27. Uvádíš na internetu vždy pravdivé osobní údaje?

- a) ano, vždy
- b) ano, velmi často
- c) ano, občas
- d) ne, nikdy

28. Jaké osobní údaje zveřejňuješ na internetu? (můžeš uvést více odpovědí)

- a) křestní jméno/příjmení
- b) datum narození
- c) adresa bydliště
- d) jiná odpověď (uved'):

29. Zveřejnil (a) jsi někdy na internetu svoji intimní fotografii, kde jsi byl (a) svlečený (á)?

- a) ano, jednou
- b) ano, několikrát
- c) ano, velmi často
- d) ne, nikdy

30. Svěřil (a) by ses člověku, kterého znáš pouze přes internet se svým tajemstvím, o kterém doposud nikdo neví?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

31. Poslal (a) bys svoji intimní fotografii neznámé osobě, pokud by ti slíbila např. dobítí kreditu, dárek nebo peníze?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

32. Označ, jaké informace/materiály jsi již někdy poslal (a) na žádost neznámé osoby:

(můžeš uvést více odpovědí)

- a) intimní fotografii
- b) fotografii obličeje
- c) telefonní číslo
- d) adresu bydliště/adresu školy
- a) jiná odpověď (uved'):
- b) ne, nikdy jsem jí nic na žádost neposlala

33. Označ, které internetové chování považuješ za nebezpečné? (můžeš uvést více odpovědí)

- a) osobní setkání s neznámým člověkem z internetu
- b) komunikace přes webkameru s neznámým člověkem
- c) zasílání intimních fotografií/fotografií obličeje neznámému člověku
- d) zveřejňování osobních údajů/zasílání osobních údajů neznámému člověku
- e) žádné z uvedených chování nepovažuji za nebezpečné

f) jiná odpověď (uved'):

34. Komu by ses jako prvním svěřil (a), kdyby Tě neznámá osoba na internetu obtěžovala?

- a) sourozenci
- b) učiteli
- c) policii
- d) rodičům
- e) kamarádovi/kamarádce
- f) napsal (a) bych na linku E-bezpečí
- g) neřekl (a) bych to nikomu
- h) jiná odpověď (uved'):

35. Označ, které z internetových stránek o prevenci kybergroomingu znáš: (můžeš označit více odpovědí)

- a) Nebud' obět'
- b) Seznam se bezpečně
- c) E-bezpečí
- d) Jak na internet
- e) jiná odpověď:
- f) ne, žádnou internetovou stránku neznám

36. Slyšel (a) jsi již někdy o rizicích on-line komunikace s neznámými lidmi přes internet, konkrétně o „kybergroomingu“? (můžeš uvést více odpovědí)

- a) ano, od rodičů
- b) ano, od učitelů
- c) ano, z internetu (internetové stránky)
- d) ano, z televize
- e) ne, nikdy jsem o něm neslyšel (a)
- f) jiná odpověď (uved'):

PŘÍLOHA P II: TABULKY – ABSOLUTNÍ A RELATIVNÍ ČETNOST

Otázka č. 1: *Jsi:*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
chlapec	69	48,6%
dívka	73	51,4%

Otázka č. 2: *Který ročník základní školy navštěvuješ?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
8. ročník	82	57,7%
9. ročník	60	42,3%

Otázka č. 3: *Kolik je ti let?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
11 let	1	0,7%
13 let	43	30,3%
14 let	62	43,7 %
15 let	35	24,6%
16 let	1	0,7%

Otázka č. 4: *Kde všude využíváš přístup k internetu? (můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ve škole	87	26,9%
v knihovně	9	2,8 %
v nízkoprahovém a jiném volnočasovém zařízení	23	7,1 %
v mobilu	130	40,3%
v internetové kavárně	33	10,2%
jiná odpověď (doma PC)	41	12,7%

Otázka č. 5: *Zajímají se rodiče o to, co na internetu děláš?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, vždy	4	2,8%
ano, velmi často	6	4,2%
ano, občas	100	70,4%
ne, nikdy	32	22,6%

Otázka č. 6: *Určují ti rodiče čas, který můžeš strávit na internetu?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	17	12,0%
ne	125	88,0%

Otázka č. 7: *Jak dlouho ti rodiče dovolí trávit čas na internetu?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
2 hodiny	6	35,3%
3 hodiny	7	41,2%
4 hodiny	2	11,7%
5 hodin	1	5,8%
9 hodin	1	6,0%

Otázka č. 8: *Jakým činností se na internetu věnuješ nejčastěji?*

(můžeš uvést více odpovědí)

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
práce do školy	74	16,9%
hraní on-line her	51	11,6%
stahování hudby/filmů	80	18,3%
sledování on-line filmů/videí	104	23,9%
komunikace s lidmi	116	26,6%
jiná odpověď	12	2,7%

Otázka č. 9: *Máš vytvořený účet na některé ze sociálních sítí?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, mám jeden účet	17	12,0%
ano, mám více účtů	125	88,0%
ne, nemám žádný účet	0	0%

Otázka č. 10: *Na které sociální sítí máš vytvořený účet? (můžeš uvést více odpovědi)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Facebook	135	33,7%
Google+	110	27,4%
Twitter	38	9,5%
Instagram	89	22,2%
My Space	4	1,0%
Badoo	3	0,7%
Lidé.cz	4	1,0%
jiná odpověď	18	4,5%

Otázka č. 11: *V kolika letech ses poprvé na sociální sítí zaregistroval (a)?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
6-7 let	8	5,6%
8-9 let	17	12,0%
10-11 let	64	45,1%
12-13 let	47	33,1%
14 let	6	4,2%

Otázka č. 12: *Kolik času trávíš denně na sociálních sítích?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
méně než hodinu	33	23,2%
1-2 hodiny	36	25,4%
2-3 hodiny	30	21,1%
více	43	30,3%

Otázka č. 13: *Přidáváš si na žádost neznámé osoby mezi své kontakty?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, vždy	2	1,4%
ano, velmi často	2	1,4%
ano, občas	49	34,5%
ne, nikdy	89	62,7%

Otázka č. 14: *Z jakého důvodu navazuješ on-line komunikaci s neznámými lidmi?
(můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ze zvědavosti	45	26,8%
láká mě to	6	3,6%
chci si najít kamaráda/kamarádku	34	20,2%
chci se někomu svěřit	6	3,6%
chci najít u někoho pochopení	6	3,6%
jiná odpověď (nenavazuji)	71	42,2%

Otázka č. 15:

Zúčastnil (a) ses někdy on-line komunikace přes webkameru s neznámou osobou?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, jednou	10	7,1%
ano, několikrát	9	6,3%
ano, velmi často	2	1,4%
ne, nikdy	121	85,2%

Otázka č. 16: *Poslal (a) ti někdy neznámá osoba neslušné zprávy nebo ti dělala sexuální návrhy?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, jednou	19	13,4%
ano, několikrát	17	12,0%
ano, velmi často	6	4,2%
ne, nikdy	100	70,4%

Otázka č. 17: *Jak ses v tu chvíli cítil (a)?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
cítil (a) jsem se trapně	5	11,9%
cítil (a) jsem se naštvane	7	16,7 %
vzbudilo to ve mně zvědavost	4	9,5%
měl (a) jsem strach	5	11,9%
bylo mi to úplně jedno	18	42,9 %
jiná odpověď	3	7,1%

Otázka č. 18: *Považuješ informace, které ti neznámí lidé o sobě na internetu píšou za pravdivé?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
určitě ano	1	0,7%
spíše ano	31	21,8%
spíše ne	91	64,1%
určitě ne	19	13,4%

Otázka č. 19: *Požádal (a) jsi někdy neznámou osobou, aby ti poslala svoji fotografii, ale ona z nějakého důvodu odmítla?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
neměla funkční fotoaparát	6	4,2%
neměla USB kabel k přenosu fotografie	1	0,7%
neměla v tu chvíli čas	8	5,6%
jiný důvod	3	2,1%
ne, nikdy	124	87,4%

Otázka č. 20: *Odkud máš představu o neznámé osobě, kterou znáš pouze z internetu?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
z profilové fotografie	60	42,3 %
z videa, které sdílí na svém profilu	7	4,9%
podle toho, co mi o sobě napsal (a)	10	7,0%
z webkamery	8	5,6%
nevím, jak ve skutečnosti vypadá	53	37,3%
jiná odpověď	4	2,9%

Otázka č. 21: *Neznámá osoba tě požádala (můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
aby ses s ní osobně setkal (a)	21	14,1%
aby ses svlékl před webkamerou	5	3,3%
abys nikomu neříkal, že si píšete	5	3,3%
ne, nikdy mě o nic nepožádala	113	75,9%
jiná odpověď	5	3,4%

Otázka č. 22: *Uskutečnil (a) jsi někdy osobní setkání s neznámou osobou?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, jednou	14	9,9%
ano, několikrát	10	7,0%
ne, nikdy	118	83,1%

Otázka č. 23 : *Neznámý člověk, se kterým jsi uskutečnil (a) osobní setkání, byl jiný, než ten za kterého se vydával na internetu.*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, byl starší/mladší	1	4,2%
ano, byl jiného pohlaví	1	4,1%
ano, choval se jinak než na internetu	6	25,0%
ano, vzhledově vypadal úplně jinak	0	0,0%
ne, byl stejný jako na internetu	16	66,7%

Otázka č. 24: *Vyhrožovala ti někdy neznámá osoba, že zveřejní na internetu tvoje intimní fotografie, pokud s ní neuskutečníš osobní setkání?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	7	4,9%
ne	135	95,1%

Otázka č. 25: *Řekl bys někomu, že jdeš na osobní schůzku s člověkem, kterého znáš z internetu?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano	98	69,0%
ne	44	31,0%

Otázka č. 26: *Komu bys řekl (a) o osobní schůzce s neznámým člověkem? (můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
rodiče	60	29,7%
sourozenci	38	18,8%
spolužáci	25	12,4%
kamarád/kamarádka	70	34,7%
někdo jiný	9	4,4%

Otázka č. 27: *Uvádíš na internetu vždy pravdivé osobní údaje?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, vždy	28	19,7%
ano, velmi často	41	28,9%
ano, občas	61	43,0%
ne, nikdy	12	8,4%

Otázka č. 28: *Jaké osobní údaje zveřejňuješ na internetu nejčastěji?*

(můžeš uvést více odpovědí)

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
křestní jméno/příjmení	140	56,3 %
datum narození	92	36,9%
adresa bydliště	9	3,6%
jiná odpověď	8	3,2%

Otázka č. 29: *Zveřejnil (a) jsi někdy na internetu svoji intimní fotografii, kde jsi byl (a) svlečený (á)?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, jednou	4	2,8%
ano, několikrát	3	2,1%
ano, velmi často	3	2,1%
ne, nikdy	132	93,0

Otázka č. 30: *Svěřil (a) by ses člověku, kterého znáš pouze přes internet se svým tajemstvím, o kterém doposud nikdo neví?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
určitě ano	2	1,4%
spíše ano	7	4,9%
spíše ne	37	26,1%
určitě ne	96	67,6%

Otázka č. 31: *Poslal (a) bys svoji intimní fotografii neznámé osobě, pokud by ti slíbila např. dobítí kreditu, dárek nebo peníze?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
určitě ano	1	0,7%
spíše ano	0	0%
spíše ne	10	7,0%
určitě ne	131	91,7%

Otázka č. 32: Označ, jaké materiály jsi již někdy poslal (a) na žádost neznámé osoby:
(můžeš uvést více odpovědí)

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
intimní fotografie	3	1,9%
fotografie obličeje	36	22,6%
telefonní číslo	18	11,3%
adresu bydliště/školy	3	1,9%
ne, nikdy jsem jí nic na žádost neposlal (a)	93	58,5%
jiná odpověď	6	3,8%

Otázka č. 33: Označ, které internetové chování považuješ za nebezpečné:
(můžeš uvést více odpovědí)

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
osobní setkání s neznámým člověkem z internetu	109	25,2%
komunikace přes webkameru s neznámým člověkem	72	16,7%
zasílání intimních fotografií/fotografií obličeje	126	29,2%
zveřejňování/zasílání osobních údajů neznámému člověku	117	27,1%
žádné z uvedených chování nepovažuji za nebezpečné	7	1,6%
jiná odpověď	1	0,2%

Otázka č. 34: *Komu by ses jako prvnímu svěřil(a), kdyby Tě neznámá osoba na internetu obtěžovala?*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
sourozenci	20	14,1%
učiteli	4	2,8%
policii	6	4,2%
rodičům	72	50,8%
kamarádovi/kamarádce	32	22,5%
napsal (a) bych na linku E-bezpečí	1	0,7%
neřekl (a) bych to nikomu	7	4,9%
jiná odpověď	0	0,0%

Otázka č. 35: *Označ, které z internetových stránek o prevenci kybergroomingu znáš: (můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Nebud' obět'	17	10,2 %
Seznam se bezpečně	23	13,9
E-bezpečí	34	20,5
Jak na internet	10	6,0%
jiná odpověď	3	1,8%
ne, žádnou internetovou stránku neznám	79	47,6

Odpověď č. 36: *Slyšel (a) jsi již někdy o rizicích on-line komunikace s neznámými lidmi přes internet, konkrétně o kybergroomingu? (můžeš uvést více odpovědí)*

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
ano, od rodičů	30	14,3%
ano, od učitelů	69	32,9%

ano, z internetu (internetové stránky)	34	16,2%
ano, z televize	35	16,6%
ne, nikdy jsem o něm neslyšel (a)	39	18,6%
jiná odpověď	3	1,4%